

Ajo Tzaj Tchiky'b'in Dios te Juan

Atzin u'j lo kub' ttz'ib'in Juan, a tsanjil Jesús ti'jjo tzaj tchiky'b'in Dios te, ex ikytzin n-ele' tkyaqil tze'nku ila' wutziky', a tzaj chiky'b'in te Juan tu'n Dios mo qa tu'n Jesucrist (1:1-2; 22:6, 16). Atzin u'j lu'n nojnin tuk'a nim techil ex nim yol nimxix t-xilin. Kyojjo u'j tz'ib'in kyu'n yolil Tyol Dios toj Ojtxe Tu'jil, chq'alxix nknet junjun wutziky', a tze'nku tojjo u'j lo (Ez. 1, 40-48; Dan. 7-12; Zac. 1-6). Nimku maj, aye wiq u'j lu'n xi kub' tz'ib'it, te' ttzaj nim yajb'il ex b'is, noq tu'n tkujix kynimb'iljo Ttanim Dios, ex tu'n tkujsit qa ma kanb'in Dios kyij' tajq'oj te jun majx, ex tzaj ttziyin qa tb'ajlinxi jni' yajb'il lu'n, tzul Dios kawil kye jni' tajq'oj, ex tu'n kykletjo jni' tz'aqleqe toj kynimb'il, ex tu'n ttzaj tq'o'n jun nuk'b'il ex tzaljb'il. Ex ikytzi'n, ajo u'j lu'n n-ajb'in te jun q'uqb'il kyk'u'jjo nimil, a n-iky'x nim yajb'il kyu'n, noq kyu'njo aj kawil te Rom, qu'n kub' kyq'ma'n aj kawil tu'n kyk'ulin tkyaqilxjal twutz nmaq kawil te Rom.

Atzin u'j lu'n o kub' tz'ib'it kye wuq ch'uq nimil toj Asia, me atzin wuq ch'uq nimil lu'n jun techil ti'j tkyaqil nimil, qu'n ajo ky'iwb'il ex yajb'il n-iky'x kyu'n, ikyqexjo tze'nku n-iky'x kyu'n nimil toj tkyaqil twutz tx'otx'. Antza, nxi xkyeye tuk'a wuq u'j xi tz'ib'it kye wuq ch'uq Ttanim Dios, tu'n tnimsit kyk'u'j, ex tu'n tkujsit kynimb'il, ex tu'n t-xi kawitjo a nya wen toj kynimb'il ex kyb'inchb'in, ex tu'n tkujsit kyk'u'j toj tkyaqil yajb'il, a n-iky'x kyu'n. Tib'ajxi' wuq u'j xi tz'ib'it kye wuq ch'uq nimil, axixsin tnejjo nim t-xilin tojjo u'j lu'n; antza tku'xe wuq tnej kawb'il kujxix wen, ex teyile junjun antza njapin b'aje ti'j tulil Jesucrist tkab' majin (4:1-8:1; 8:2-11:19; 12:1-14:20; 15:1-16:21; 17:1-19:10; 19:11-21; 20:1-15).

Ajo tzaj tchiky'b'in Jesucrist

1 ¹Ajo yol lo, kub' tyek'in Dios te Jesucrist, tu'ntzintla tkub' tchiky'b'in Jesús kye tkyaqil nimil, aye nchi ajb'in te, tu'n tel kyniky' ti'jjo a il ti'j tu'n tb'aj liwey. A Jesucrist tzaj tsma'n jun t-angel q'malte wey, a ayi'n Juan, a taq'nil Jesucrist. ²Tu'npetzi'n, nxi nkujsin Tyol Dios ex tkyaqiljo i ok nka'yi'n, ex i ok nb'i'n; ex ikyxjo nxi nkujsi'n tkyaqil, a ma tzaj tyek'in Jesucrist. ³Ky'iwinlxexix kye', aye nchi u'jin ex nchi b'in ti'jjo Tqanil lo, a tzajnin te Dios, ex nchi ok lipe ti'jjo yol tz'ib'in, qu'n ajo tq'ijil tu'n tjapin b'aj tkyaqil laq'eq'in ttzaj.

Jun q'olb'il tu'n Juan kye wuq Ttanim Dios toj tx'otx' Asia

⁴Ayi'n Juan, nxi ntz'ib'inji'y u'j lu'n te kye'y, ayi'y wuq Ttanim Dios toj tx'otx' Asia. Noqit xtalb'il ex jun nuk'b'il kyuk'tiy, aye tzajnin te qMan Dios, a itz' te jun majx, a attaq, ex tzul kanin;^a ex tu'n Xewb'aj Xjan,^b a tz'aqlexix;^c ⁵ex tu'n Jesucrist, a twutzxix yol in ti'j tkyaqil a ma tli,^d a tnejil xjatz anq'in te jun majx kyxol kyimnin,^e ex at tipin kyib'aj tkyaqil kawil te twutz tx'otx'.^f Ate Jesucrist nk'u'jlinqe, ex ma qo kotpaj tu'n toj il, noq tu'n tchky'el. ⁶Ex o tzaj tq'o'n qoklin, tu'n qok te Ttanim, ex tu'n qok te pale toj taq'in qMan Dios, a Ttata.^g Nimxit tb'il ex te te' tkyaqil tipin ja'llin, ex te jun majx. Ikyxitjo.

^a 1:4 Ex. 3:14. ^b 1:4 Is. 11:2. ^c 1:4 Toj griego, wuq xewb'aj ntq'ma'n. Me atzin tajlab'l, a wuq, atzi'n tz'aqle n-ele; ex ikyxjo toj 4:5. ^d 1:5 Is. 55:4. ^e 1:5 Kyb'i. 26:23; Col. 1:18. ^f 1:5 Sal. 89:27. ^g 1:6 Ex. 19:6; Tchi. 5:10.

⁷Ikyxjo tze'nku nq'umle:

Kyka'yinxá. Tzul Crist toj muj.^h Ex tkyaqilx klolte, majqexpe' aye i ok xyunte.ⁱ

Ex tkyaqiljo xjal twutz tx'otx' tzulx toj kyk'u'j tuk'a b'isb'ajil, tu'n mi xi nimin, ex kchi oq'il ti'j.^j

Ikytzin kb'ajile'. Ikyxitjo.

⁸Ayin we' xin kub' b'inchinte ojtxe, ex kb'ajil tkyaqil wu'n,^k a itz' te jun majx, a attaq ex tzul kanin,^l chi qAjaw, a Dios nimix tipin.

Jun twutziky' Juan ti'j Crist

⁹Ayi'n, a Juan, kyermanqi'n, ex noq tu'n qmujb'il qib' tuk'a Jesús, at wokli'n junx kyuk'iy ti'j Tb'anil Tkawb'il qMan Dios, ex ti'j jni' yajb'il ma tziky'x qu'n tu'n tpaj, ex ti'j tq'uq'b'il qk'u'j tu'n tiky'x qu'n toj tkyaqil, tu'ntzintla qok tjaq' Tkawb'il qMan. Atzin ja'llin, ma chin ex lajo'n kyu'n kawil aj Rom tzma tojjo netz' tx'otx', Patmos tb'i, toj ttxuyil a', noq tu'n tpaj Tyol Dios ex tu'n nyoli'n Tb'anil Tqanil ti'j Jesús.

¹⁰Toj jun q'ij domink, a tq'ijil qAjaw, tzaj tipin Xewb'aj Xjan wib'aja, ex xi nb'i'n wi'lxyi jun tq'ajq'ojil kuj wen tze'nku jun chun. ¹¹Chi' kyjalu'n: Tz'ib'inkujijy lu'n twutz jun u'j, a ktlab'ila, exsin sma'nxa kye wuq Ttanim Dios tzmax toj tnam Éfeso, Esmirna, Pérgamo, Tiatira, Sardis, Filadelfia ex Laodicey.

¹²In aj meltz'aja wi'lxyi, tu'n nlontejijy ankyetaqjo nyolin wuk'iy. Atzaj te' t-xi nka'yi'n, nli'y wuq xtanko'l, b'inchin tu'n q'anpwaq. ¹³Ex kyxoljo xtanko'l xi nka'yi'n jun a'la nyakuj akuxix ele Tk'wal Ichin toj nwutza.^m Tok jun t-xb'alin xqer wen, ex tuk'a jun tk'alb'il tk'u'j b'inchin tu'n q'anpwaq,ⁿ ex tok tzma ttzi tk'u'j tze'nku tnejilxix pale.

¹⁴Ex atzin twi' exsin tsmal twi' sjaninxix wen tze'nku noq' ex tze'nku ttxa che'w, exqetzi'n twutz, ikyjo tze'nku taq' q'aq'.^o

¹⁵Ayetzin tqan nchi tilk'aj tze'nku jun

kxb'il ntz'iltz'in wen, aj tetz toj q'aq'.^p

Ex atzin tq'ajq'ojil twi' kujxix tze'nku tq'ajq'ojil jun nim a' njulinxix wen.^q ¹⁶Ex toj tman q'ob' tzyu'ntaq wuq che'w tu'n, ex toj ttzi n-etztaq jun kxb'il tze'nku machet te kab'e tste, ex juch' twi'. Exsin twutz ikyjo tze'nku tqan q'ij nkub' qopin wen.

¹⁷Atzaj te' nlonti'y, b'e'x in kub' tz'aaqa t-xe tqan, nyakuj jun kyimnin. Me b'e'x kub' tq'o'n tman q'ob' wib'aja, ex tzaj tq'ma'n we'y kyjalu'n: Mi tzaj xob'a. Ayin weji'y inti'n te tnejil, ex kb'ajil tkyaqil wu'n.^r ¹⁸Ayin weji'y, itz'qi'n; b'a'nxi in kyima, me atzi'n ja'llin, itz'qin we' te jun majx. Ayin we' at wokli'n, tu'n kyjatz kyimnin te chwinqil, mo tu'n kyxi' toj kynajb'il kyimnin te jun majx.

¹⁹Tu'npetz'i'n, tz'ib'inkujijy a jni' ma tliy, a n-ok tka'yi'n, ex a ktlab'ila yajxi.

²⁰Atzin t-xilin a wuq che'w, a q'i'n toj nman q'ob'a, nkyyek'in kyejo wuq nejinel xq'uqil kye Ttanim Dios kyojjo wuq tnam q'umle. Ex atzi'n t-xilin wuq xtanko'l b'inchin tu'n q'anpwaq nkyyek'in kyil'jjo wuq ch'uq Ttanim Dios.

Jun yol te Ttanim Dios toj tnam Éfeso

2 ¹Tz'ib'inkujijy lo te nejinel toj Ttanim Dios toj tnam Éfeso:

Ikytzin ntq'ma'n Jesús, a tzyul te' wuq che'w toj tman q'ob', ex nb'et kyxoljo wuq xtanko'l: ²Wojtzqinjijy tkyaqil kyb'inchb'i'n, a kyaq'nb'i'n kujxix, ex qa ma chi we'xixa toj kynimb'ila twutz tkyaqil ma tziky'x kyu'n. Ex ojtzqi'n wu'n qa mi xi kyq'o'n amb'il kye' nya wenqe, a ma tz'ok kyq'o'n kyib' te nsanjila. Me te' t-xi kyqani'n tze'n t-xilin kynimb'il, antza k-elile kyniky'a kye qa nya twutzxix nsanjilq'i'y; qala' sb'ulqe.

³Ex ma txi kykujsin kyk'u'ja tu'n nim ma tziky'x kyu'n tu'n npaja, ex mi xi kub' numja.

⁴Me at jun kyila nwutza: Cheb'e xkyij kytaqpinijy kyk'u'jb'ila wi'ja ex

^h 1:7 Dan. 7:13; Mt. 24:30; Mr. 13:26; Lc. 21:27; 1Tes. 4:17. ⁱ 1:7 Zac. 12:10; Jn. 19:34, 37. ^j 1:7 Zac.

12:10-14; Mt. 24:30. ^k 1:8 Tchi. 22:13. ^l 1:8 Ex. 3:14. ^m 1:13 Dan. 7:13. ⁿ 1:13 Dan. 10:5. ^o 1:14 Dan.

7:9. ^p 1:15 Dan. 10:6. ^q 1:15 Ez. 1:24. ^r 1:17 Is. 44:6; 48:12; Tchi. 2:8; 22:13.

kxoliliy, a attaq ojtxe, tej t-xi kynimi'n.
⁵Kyna'nkutzi'n ja' xkyja' kytzaqpinji'y
 kynimb'ila, a attaq te tnejil. Ku tajtz ti'l
 kyanmi'n, ex kymeltz'intz kyib'a wuk'iy,
 ex kyb'inchinkuy tze'nku te tnejil. Qu'n
 qa mina, k-elil winji'y Ntanim kxola,
 a xtanko'l, a nyek'inte kynimb'ila
 kxolxjal. ⁶Me o'kxsin ch'in wenjo
 nb'ant kyu'n tojjo lo: N-el kyiky'inji'y
 t-xnaq'tzb'il aj Nicolaítas, a tze'nkuxjo
 we', a n-el wiky'i'n.

⁷A'lchaqx kyetz k-okil b'in te a ntq'ma'n
 Xewb'aj Xjan kye wuq ch'uq Ttanim Dios,
 b'a'n tu'n tkub' kyb'inchin. Ankye qe
 kchi we'b'il twutz tkyaqiljo lo, kxel nq'o'n
 kyoklin tu'n kywa'n ti'ljo twutz tze te
 chwinqil,⁵ a at tk'atz Dios toj kya'l.

**Jun yol te Ttanim Dios
 toj tnam Esmirna**

⁸Tz'ib'inkujiy lo te nejinel toj Ttanim
 Dios toj tnam Esmirna:

Ikytzin ntq'ma'n Jesús, a attaq te
 tnejil ex tib'aj tkyaqil, 'a kyim, ex a jaw
 anq'in juntl majl:

⁹Wojtzqi'nji'y tkyaqilx ma tziky'x
 kyu'n, chi Jesús, ex jni' yajil tzalu'n
 twutz tx'otx', me q'ininqi'y toj kynimb'ila.
 Ex wojtzqi'nqejil'y a nchi yolb'in nya wen
 kyij'a, aye nkyq'ma'n qa aj Judiyqe, me
 nya twutzxix Judiyqe, qala' te tajaw
 ilqe. ¹⁰Me mi chi tzaj xob'a ti'ljo k-iky'ix
 kyu'n. Qu'n k'welix q'o'n junjun kye' toj
 tze tu'n tajaw il, tu'ntzin kyniky'b'ajtza;
 me kky'elix jte'b'in q'ij kyu'n. Me chi
 we'kuxixa toj kynimb'ila tzmaji aj
 kykyima, ex kxel nq'o'n jun oyaj kye'y, a
 kychwinqila te jun majx.

¹¹A'lchaqx kyetz k-okil b'in te a
 ntq'ma'n Xewb'aj Xjan kye wuq ch'uq
 Ttanim Dios, b'a'n tu'n tkub' kyb'inchin.
 Ankye qe kchi we'b'il twutz tkyaqiljo lo,
 mi chi kyim toj tkab' majin toj q'aq'.

**Jun yol te Ttanim Dios
 toj tnam Pérgamo**

¹²Tz'ib'inkujiy lo te nejinel toj Ttanim
 Dios toj tnam Pérgamo:

Ikytzin ntq'ma'n Jesús, a at tkxb'il
 te q'oj te kab'e tste, a juch' twil:

¹³Wojtzqi'n ja' najleq'iy, a ja' nkawin
 tajaw il toj kyaminxjal. Me metzin
 kye, ma chi we'xixa toj kynimb'ila
 wi'ja. Mixpe a tej tkub' b'yon Antipas,
 ajo tb'anil nimilxix wi'ja, mi xkyij
 kytzaqi'n kynimb'ila. Ax kub' b'yo'n
 toj kytanima, a ja' i k'ulinexjal twutz
 tajaw il.

¹⁴Me at junjuntl kyila nwutza. Qu'n
 at junjun kxola, a ikyxjo nb'ant kyu'n
 tze'nku t-xnaq'tzb'in Balaam ojtxe, a
 ka'min tk'u'j. A b'aj oksinte tk'u'j Balac,
 a attaq tq'oj kyil' aj Judiy, tu'n kyok
 t-xmoxin tu'n kyjaw tz'aq toj il, noq tu'n
 t-xi kychyo'n chib'l, a xi oyit kywutzjo
 kywutzb'iyil kydiosxjal, ex tu'n
 kyb'inchin aj ky'a'jil toj kyb'i'. ¹⁵Ex ite'
 junjun nche'x lipe kyil'jo xnaq'tzb'il nya
 wen te aj Nicolaítas. ¹⁶Tu'npetzi'n, ku
 tajtz ti'l kyanmi'n, kymeltz'intz kyib'a
 wuk'iy, ex chi kub'sin kywutza we'y,
 tu'n tkub' nnajsi'n kyila. Qu'n qa mina,
 kchin xela jyol q'oj kyij'a tuk'a kxb'il te
 q'oj, a n-etz toj ntzi'y.

¹⁷A'lchaqx kyetz k-okil b'inte a
 ntq'ma'n Xewb'aj Xjan kye wuq ch'uq
 Ttanim Dios, b'a'n tu'n tkub' kyb'inchin.
 Ankye qe, kchi we'b'il twutz tkyaqiljo
 lo, kchin kolila kyil' tu'n jun kolb'il a
 ewintaq, ikyxjo tze'nku xi nq'o'n wab'l
 maná kye aj Judiy ojtxe. ¹⁸Ex kxel nq'o'n
 jun ab'l sjanin wen, a ja' tz'ib'inku jun
 ak'aj b'ib'aj, a mix a'l ojtzqilte, qala'
 o'kxjo a kxel tzyu'nte.

**Jun yol te Ttanim Dios
 toj tnam Tiatira**

¹⁸Tz'ib'inkujiy lo te nejinel toj Ttanim
 Dios toj tnam Tiatira:

Ikytzin ntq'ma'n Jesús, a Tk'wal Dios,
 a ite' tb'aq' twutz, ikyo tze'nku taq' q'aq'
 njulin wen, ex ayetzin tqan nchi tilk'aj
 tze'nku jun kxb'il ntz'iltz'in wen:

¹⁹Ojtzqi'n kyb'inchb'i'n wu'n, a
 kyk'u'ljb'ila kxola exsin kynimb'ila, a
 kyajb'il kyib'a kxola exsin kynimsb'il

⁵:2:7 Gen. 2:9; Tchi. 22:2. ⁶:2:8 Is. 44:6; 48:12; Tchi. 1:17; 22:13. ⁷:2:11 Tchi. 20:14; 21:8. ⁸:2:14 Num. 25:1-3; 31:16. ⁹:2:17 Ex. 16:14-15.

kyk'u'ja toj tkyaqil ma tziky'x kyu'n. Ex ojtzqi'n wu'n qa ma ch'iyjo lu'n kyu'n tze'nku tej kyniminkuy.

²⁰Me at jun kyky'i'y nwutza, qu'n nkub' kywutzlinji'y qya, a Jezabel,^x a ok tq'on tib' te jun yolil wi'ja. Me nchi kub' tsb'u'n tuk'a t-xnaq'tzb'il aye nchi ajb'in we'y, noq tu'n kykub' tz'aq toj ky'a'jin, ex tu'n t-xi kychyo'n chib'lj, a xi oyit kywutzjo kywutzb'iyil kydiosxjal. ²¹Me ma txi nq'o'n amb'il te, tu'n tajtz ti'j tanmin, ex tu'n tmeltz'aj wuk'i'y, me tky'e'x kyij ttzaqpi'n ky'a'jin. ²²⁻²³Tu'npetzi'n, k'wel nq'o'n twi' watb'il tu'n jun yab'il kujxix wen. Ex qa mi s-ajtz ti'j kyanmin aye' lipcheqek ti'j, aye' nchi ky'a'jin tuk'a, ktzajil nsma'n nim kyixk'oj kyib'aj, ex majxpe kchi k'wel nb'yo'n te jun majx. Ikytzin k-elile kyniky'jo tkyaqil Ttanim Dios, qa ayin we' ojtzqilte tkyaqil t-xilin kynab'l ex kyanminxjal, ex ayi'n chin xel q'o'nte t-xeljo kyaq'nb'i'n, a tze'nkuxjo nb'ant kyu'n.^y

²⁴Me at junjun kyxola toj Ttanim Dios toj tnam Tiatira, a mi ñex lipe ti'l'jjo xnaq'tzb'il anetzi'n, ex mi ma tz'el kyniky' te t-xilinjo t-xnaq'tzb'il tajaw il, tze'nku nkyq'ma'n qya lo. Kxel nq'ma'n kye'y, qa nti' juntl nyola kyil'ja, ²⁵qala', chi b'et-xixsintza toj kynimb'ila tmaxi' aj wula.

²⁶⁻²⁷Ktzajil tq'o'n Dios we'y tu'n nkawi'n tib'aj tkyaqil. Ex ankye qe, kchi we'b'il twutz tkyaqiljo lo, tu'n kukx kyb'inchin tze'nku waja, kxel nq'o'n kyoklin tu'n kykawin wuk'i'y tib'aj tkyaqil tnam te twutz tx'otx'. Ikyxjo tze'nku ntq'ma'n toj Tu'jil Tyol Dios:

Kchi kawil tib'aj tkyaqil tnam te jun majx tuk'a nimxix kyipin, nyakuj tuk'a jun var kxb'il, tu'n tyuch'lj jun tx'otx' k'wil tu'n.^z

²⁸Ex ktzajil nq'o'n kychwinqil te jun majx, a nqoptz'aj toj kya'j, tze'nku che'w njawil qlixje.

²⁹A'lchaqx kyetz k-okil b'inte a ntq'ma'n Xewb'aj Xjan kye wuq

ch'uq Ttanim Dios, b'a'n tu'n tkub' kyb'inchin.

Jun yol te Ttanim Dios toj tnam Sardis

3 ¹Tz'ib'inkujiy lo te nejinel toj Ttanim Dios toj tnam Sardis:

Ikytzin ntq'ma'n Jesús, a at Xewb'aj Xjan tuk'a, ex a tzyul te' wuq che'w toj tman q'ob':

Wojtzqi'n kyb'inchb'i'n, ex qa nchi ajb'in we'y toj kywutza. Me te we'y, kyimminqi'y toj kyanmi'n. ²iKysak'pintz kyib'a! Ex kykujsinqetzji'y aye ch'intl, a b'a'n ch'intl ite'ye, qu'n ch'ix kykub' naja te jun majx. Qu'n ayetzin kyb'inchb'i'n nya tz'aqleqe twutz qMan Dios.

³Tu'npetzi'n, kyna'nqetzji'y xnaq'tzb'il, aye o chi tzaj kyk'mo'n. Chi lipexa ti'j; ku tajtz ti'j kyanmi'n, kymeltz'intz kyib'a wuk'i'y. Qu'n qa mi saj kysak'pin kyib'a, kchin po'n kawil kyil'ja, ex nti' tqanil aj npo'n, tze'nku jun ileq' toj qniky'in.^a

⁴Me at junjun kyxola toj Sardis, aye' mi nkub' kyb'inchin il, ex toj nwutza, ma chi ok tze'nku jun xjal txjo'n t-xb'alin wen. Ex kchi b'etil wuk'i'y toj kya'j tuk'a kyxb'alin sjanin wen te t-xeljo wen xb'ant kyu'n, qu'n at kyoklin toj nwutza. ⁵Ankye qe, kchi we'b'il twutz tkyaqiljo lo, ex ikyxjo kxel nq'o'n kyxb'alin sjanin wen. Ex nlayx jatx nyupi'n kyb'i tojjo u'j te chwinqil;^b qala' kchin yolila kyil'j twutz Nman ex kywutz t-angel.^c

⁶A'lchaqx kyetz k-okil b'inte a ntq'ma'n Xewb'aj Xjan kye wuq ch'uq Ttanim Dios, b'a'n tu'n tkub' kyb'inchin.

Jun yol te Ttanim Dios toj tnam Filadelfia

⁷Tz'ib'inkujiy lo te nejinel toj Ttanim Dios toj tnam Filadelfia:

Ikytzin ntq'ma'n Jesús, a xjanxix, a twutzxix Tyol, a at toklin tib'aj tkyaqil tyajil qtzan nmaq kawil David. Ax Jesús at tipin tu'n ttzaj tq'o'n kolb'il, a mix

^x2:20 1Re. 16:31; 2Re. 9:22. ^y2:22-23 Sal. 7:9; 62:12; Jer. 17:10. ^z2:26-27 Sal. 2:8-9. ^a3:3 Mt. 24:43-44; Lc. 12:39-40; Tchi. 16:15. ^b3:5 Ex. 32:32-33; Sal. 69:28; Tchi. 20:12. ^c3:5 Mt. 10:32; Lc. 12:8.

a'lx jun aku tz'el q'inte. Ex qa tky'e' tu'n ttzaj tq'o'n, mix a'lx jun aku tz'okx tu'nx tib'x.^d

⁸Wojtzqi'n kyb'inchb'i'n b'a'n toj kynimb'ila. Tu'npetzi'n, ma kub' nq'o'n jun kolb'il te jun majx, a mix a'l jun aku tz'el q'inte. Exla qa nti' nim kyipi'n toj kywutzxjal, me ma kub' kyk'u'nji'y nyola, tze'nkuxjo waja, ex nti' ma kub' kyewi'n qa nimirq'i'y. ⁹Qu'n at junjun aj Judiy kyk'atza, a nxi kyq'ma'n qa Ttanim Diosqexix, me ma chex lipe ti'j tajaw il, ex niki'il yolqe. Kxel nyek'i'n kye, qa aye kye' twutzxix Ntanimqi'y; ex toj pa'b'in, kchi tzajil wi'n tu'n kykub' meje kywutza, tu'n tel kyniky' te, qa nimx nk'u'ja kyil'ja.^e ¹⁰Toj tkyaqil ma tziky'x kyu'n, kukx ma chi weji'y toj kynimb'ila, tze'nkuxjo xi nq'ma'n. Tu'npetzi'n, kchi kletila wu'n, aj ttzajjo nimx kyixk'oj kyil'j tkyaqil xjal twutz tx'otx', te jun niky'b'il ti'j kynimb'il.

¹¹Kchin ula liwey. Tu'npetzi'n, mi kyij kytzaqpinji'y kynimb'ila, tu'ntzin mix a'l jun k-elil q'intejo oyaj, a nchi yo'n ti'j. ¹²Ankye qe, kchi we'b'il twutz tkyaqiljo lo, kchi okil te nim kyoklin toj kya'j tuk'a Dios, ex mix jtoix tu'n kyetz antza. Ex k-okil ntz'ib'i'n tb'i nMa'n kyil'j, tu'n tyek'in qa te'qe; ex k-okil ntz'ib'i'n tb'i ak'aj tnam Jerusalén kyil'j, a tzajnin te qMan Dios toj kya'j,^f tu'n tyek'in qa at kyoklin ti'j. Ex k-okil ntz'ib'i'n ak'aj nb'i'y kyil'j.

¹³A'lchaqx kyetz k-okil b'inte a ntq'ma'n Xewb'aj Xjan kye wuq ch'uq Ttanim Dios, b'a'n tu'n tkub' kyb'inchin.

Jun yol te Ttanim Dios toj tnam Laodicey

¹⁴Tz'ib'inkujij lo te nejinel toj Ttanim Dios toj tnam Laodicey:

Ikytzin ntq'ma'n Jesús, a Twutzxix, ex twutzxix yolín ti'j tkyaqil a ma tli, a ja' saja xkye tkyaqil tch'iysb'in qMan Dios:^g

¹⁵Wojtzqi'n kyb'inchb'i'n, a nya wen te jun chews'b'il kyanminxjal mo te jun onb'il kye, tze'nku at tajb'in a' che'w te

chews'b'ilqe, mo a' kyaqxix te q'anb'il qxmilil. Noqpit ikyqejil'y tze'nku a' che'w mo kyaq. ¹⁶Me metzin kye', nti'x kye kyajb'in, qu'n noq tal ch'in maq'maj, a nya che'w ex nya kyaq. Tu'npetzi'n, kchi elitz nxab'i'n toj ntzi'y. ¹⁷Qu'n nkyq'ma'n, qa q'ininqi'y, ex qa b'a'n iteyi'y, ex qa nti' atx taj kye'y. Me nti'x n-el kyniky'a te, qa toj nwutza, toj b'isb'ajil ite'y, ex nti' ch'in kywenila, ex yajqi'y, mox, ex x'b'iqqi'y. ¹⁸Kxel nq'ma'n kye'y qa tkyaqiljo kyq'inimila lo twutz tx'otx' nti'x tajb'in. Tu'npetzi'n, ku kymeltz'aja wuk'i'y, ex kxel nq'o'n kyq'inimila twutzxix toj kyanmi'n, a nimxix tajb'in tze'nku q'anpwaq, a tz'iltz'in wen tu'n q'aq'. Qu'n atzin kyq'inimila wenxix jun kyanmi'n tz'aqle tze'nku kyxb'ali'n sjanin, tu'n tok kyil'ja; ex tu'n tktxetjo kytx'ixewa x'b'iq ta'; ex ikyxjo atzin kyq'inimila tze'nku jun ojtzqib'il te Dios tze'nku jun q'anb'il kywutza, tu'ntzin tb'ant tka'yi'n, ex tu'n tel kyniky' te wen.

¹⁹Ex nchex nmiyo'n, ex nchex nkawinji'y kykyaqiljo a k'u'jlinqe wu'n.^h Tu'npetzi'n, ku tajtz ti'j kyanmi'n, kymeltz'intz kyib'a wuk'i'y. ²⁰Loqi'n intin nqayin kyk'atza, tze'nku jun kyuk'i'y nq'olb'in ttzi kyjay, a jpu'nxix wen. Ankye te', qa ma txi tb'i'n tq'ajq'ojil nwi'y, ex qa ma txi tjqo'n tanmin, kchin okixa toj, kchin tenb'ila tuk'a, ex ktenb'il wuk'i'y toj tzaljb'il. ²¹Ankye qe, kchi we'b'il twutz tkyaqiljo lo, kxel nq'o'n kyoklin tu'n kykub' qe kawil wuk'i'y toj Nkawb'ila, ikyxjo tze'nku we', ma tzaj tq'o'n nMa'n wokli'n, tu'n nkub' qey kawil junx tuk'a toj Tkawb'il. ²²A'lchaqx kyetz k-okil b'inte a ntq'ma'n Xewb'aj Xjan kye wuq ch'uq Ttanim Dios, b'a'n tu'n tkub' kyb'inchin.

Ajo tq'uqb'il Dios toj kya'j

4 ¹Tb'ajlinxi' ikyjo, xi nka'yi'n jun ttzija jqo'n toj kya'j. Ex xi nb'i'n jun tq'ajq'ojil twi', a nyolintaq wuk'i'y, tze'n tq'ajq'ojil chun, a tze'nkuxjo otaq nb'i'y

^d3:7 Is. 22:22. ^e3:9 Is. 60:14. ^f3:12 Tchi. 21:2. ^g3:14 Pr. 8:22. ^h3:19 Pr. 3:12; Eb. 12:5-11.

nej. Chi' kyjalu'n: Ku tjazta tzalu'n, qu'n kxel neyek'i'n tey tkyaqiljo kb'ajil tib'ajxi lu'n.

²Ex jun paqx tzaj tipin Xewb'aj Xjan wib'aja, ex xi nka'yi'n jun q'uqb'il tkub' toj kya'j, ja' nkawine Dios, ex q'uqletaq jun a'la tib'aj. ³Me atzin a q'uqletaq antza, ikytzin ka'yi'n tze'nqeku tal ab'j nchi qoptz'aj wen; nchi tilk'aj ex manyor chiky'xix ka'yin. Ex atzin ti'jile q'uqb'il, attaq jun t-xew kan nqoptz'aj wen tze'nku jun tal ab'j esmeralda. ⁴Ex ti'jile q'uqb'il lo, xi nka'yi'n kyaje toj ka'wnaq' nejinel q'uqleqetaq tib'aj kyaje toj ka'wnaq q'uqb'il, toktaq kyxb'alin sjanin wen, ex tokxtaq jun toj kywi' b'inchin tu'n q'anpwaq te jun yek'b'il te' kyoklin. ⁵Ex ti'jjo q'uqb'il nchi etztaq qoptz'aj xloq'lin kya'j, ex tq'ajq'o'jil ntinin wen, ex q'ankyaq. ^kEx twutzjo q'uqb'il nchi k'anttaq wuq tzaj, ^la jun yek'b'il ti'j Xewb'aj Xjan, a tz'aqlexix. ^m⁶Ex twutz q'uqb'il, attaq jun ti' tze'nku ttxuyil a', a xtilin twutz, tze'nku jun ka'yb'il wutzb'aj. ⁿ

Ex toj tanmin kya'j ex ti'jile q'uqb'il, attaq kyaje ajb'il te Dios, aye ikyx chi ka'yin tze'nku txuk, me nojnin kyil'j tuk'a tb'aq' kywutz. ^o⁷Atzin tnejil ajb'il iky ka'yin tze'nku b'alun; atzin tkab' tze'nku jun tal wakx, atzin toxin attaq twutz tze'nku jun xjal, ex atzin tkyajin, iky ka'yin tze'nku jun t'iw nlipin. ⁸Ayetzin kyaje ajb'il attaq qaq t-xiky' teyile junjun, ex nojnintaq kyil'j tuk'a tb'aq' kywutz, tzmax tjaq' kyxiky'. ^pTkyaqil q'ij ex tkyaqil qniky'in mi nchi kub' numj tu'n kyk'ulin, ex nkyq'ma'ntaq:

Xjanxix te, xjanxix te, xjanxix te
tAjaw Tkyaqil,
a Dios nimxix tipi'n tu'n tb'ant
tkyaqil tu'n, ^q
a attaqa te tnejil; ex ate ja'lin, ex
axji'y tzul kanin juntl majl twutz
tx'otx'!

⁹⁻¹⁰Ex junjun maj, aj tjaw kynimsi'n ajb'il tb'i Dios, a q'uqle tib'aj q'uqb'il, ex attaq tchwinqil te tnejil ex te jun majx, ex xi kyq'o'n nimxix toklin ex chjonte te, aye kyaje toj ka'wnaq nejinel nchi kub' meje twutz, ex nchi k'ulin te. Ex nxi kyq'o'n toj kywi', a b'inchin tu'n q'anpwaq te jun oyaj twutz, ex nxi kyq'ma'n:

¹¹Ay qAJaw ex qDiosa,
at te toklin tu'n t-xi tk'mo'n tkyaqil
nimsb'il tb'iy, ex tokli'n ex tipi'n,
qu'n ate xkub' b'inchinte tkyaqiljo
at,
ex noq tu'n tajb'ila ite' tkyaqiljo, a
xkub' tch'iyis'n.

Jun twutziky' ti'j Jesucrist

5 ¹Ex xi nka'yi'n toj tman q'ob'jo a q'uqletaq toj q'uqb'il jun u'j b'altz'in tten, ex tz'ib'in tojxi ex ti'jxi. ^rAjo u'j jpu'n wen kyuk'a wuq jupb'ilte. ²Ex xi nka'yi'n jun angel at-xix tipin nxi tqanin tuk'a tq'ajq'o'jil twi' kujxix wen: ^sAlkye jun at toklin tz'aqlexix wen tu'n tjaw laqetjo jupb'ilte, ex tu'n tjqetjo u'j? ³Mixpe noq toj kya'j, ex twutz tx'otx', ex tzmax tjaq'xi tx'otx', mix a'lx jun attaq toklin tu'n tjqet tu'n, mixpe noq tu'n tok tka'yin. ⁴Tu'n ikyjo, b'e'x in jaw oq'a nimxix, qu'n tu'n mix a'l jun knet, a at toklin tu'n tjaw jqet, ex tu'n tkub' u'jitjo u'j, i'chaqxpetla noq tu'n tok ka'yit. ⁵Me jun kyxol nejinel tzaj tq'ma'n we'y: Mi tz'oq'ila, qu'n at toklin Jesucrist tu'n tjqet u'j tu'n, qu'n tu'n ma kub' ti'j tkyaqil tu'n. Ikytzi'n, kijj tz'ib'in toj Tu'jil Tyol Dios ti'j nimxix tipin Crist, nyakuj jun b'alun tzajnin kyu'n ch'uq xjal a tzajnin ti'j qtzan Judá, ^sex at toklin te nmaq kawil, qu'n tyajil nmaq kawil David. ^t

⁶Ex xi nka'yi'n jun tal Tal rit wa'ltaq, a otaq kub' b'yo'n. ^uAttaq toj tk'u'jjo q'uqb'il, ex toj niky'jin kyaje ajb'il exqetzi'n nejinel. Attaq wuq tkach ex

ⁱ 4:3 Ez. 1:26-28; 10:1. ^j 4:4 Kyaje toj ka'wnaq, 24 n-ele, ex ikyxjo toj v. 10. ^k 4:5 Ez. 19:16; Tchi. 8:5; 11:19; 16:18. ^l 4:5 Ez. 1:13. ^m 4:5 Tchi. 1:4. ⁿ 4:6 Ez. 1:22. ^o 4:6 Ez. 1:5-10; 10:14. ^p 4:8 Ez. 1:18; 10:12. ^q 4:8 Is. 6:2-3. ^r 5:1 Is. 29:11; Ez. 2:9-10; Zac. 5:1. ^s 5:5 Gen. 49:9-10. ^t 5:5 Is. 11:1. ^u 5:6 Is. 53:7.

wuq tb'aq' twutz. Ayetzin wuq tb'aq' twutz jun yek'b'il ti'lj Xewb'aj Xjan, a tza'qlexix, a sma'n tu'n Dios, tu'n tojtzqinte tkyaqiljo nb'aj twutz tx'otx'.⁷ Me atzin te' tal Tal rit xi', ex jaw ttzyu'n ulj toj tman q'ob' a q'uqleta q' uq'ub'il. ⁸Tej tjaw ttzyu'njo ulj, ayetzin kyaje ajb'il exqetzi'n kyaje toj ka'wnaq^w nejinel i kub' meje twutzjo tal Tal rit. Teyile junjun nejinel ataq jun tchinib', ex q'i'ntaq junjun laq kyu'n, b'inchin tu'n q'anpwaq, ex nojnintaq tuk'a storak, a yek'b'il ti'lj na'lj Dios kyejo aye nimil ti'lj.^x ⁹Ex nchi b'itzi'ntaq ti'lj jun ak'aj b'itz kyalu'n:

Ate at toklin tu'n tjaw ttzyu'n ulj, ex tu'n tlaqitjo jubp'ilte.

Qu'n kub' b'yo'n, ex tu'n tchky'ela ma chi laq'et-xjal tu'n, tu'n kyokin te Dios, a'lchaqx kye kyxe'chil, kyyol, kytanim, ex kyt'otx'.

¹⁰ Ex ma chi ok tq'o'n tu'n kyok te kawil ex te pale te qMan Dios.^y Ex ok kchi kawil tib'aj tkyaqil at twutz tx'otx'.

¹¹ Ex xi nka'yi'n, ex nb'iy tq'ajq'ojil kywi' nimku angel, a ite' ti'ljile q'uq'ub'il, kyil'jile ajb'il ex kyil'jile nejinel. Ma nintzx kyb'aj tib'aj ma nintz.^z ¹² Ex nkyq'ma'n tuk'a tq'ajq'ojil kywi' kujxix wen:

Ajo tal Tal rit, a kub' b'yo'n, nimbix toklin tu'n tk'monte tkyaqil tipin, ex jni' tq'inimil, ex tkyaqil t'nab'l ex tkujil, junx tuk'a jni' toklin, nimsb'il tb'i, ex b'itz te.

¹³ Ex xi nb'i'ntla kye tkyaqiljo xi kub' tb'inchin Dios, aye ite' toj kya'lj, ex twutz tx'otx', ex tjaq'xi tx'otx', exqetzi'n ite' toj ttxuyil a', ex tkyaqiljo at kyoj. Nkyq'ma'n:

Q'onxa b'itz twutz Dios ex twutzjo tal Tal rit, a q'uqle toj q'uq'ub'il toj kya'lj, junx tuk'a nimsb'il tb'i, ex jni' toklin, ex tkyaqil tipin ja'llin ex te jun majx.

¹⁴ Ex ayetzin kyaje ajb'il nkyq'ma'n: Ikyxitjo. Ex aye nejinel kub' meje k'ulil twutz.

Ayetzin jubp'il te ulj

6 ¹ Ex xi nka'yi'n, tej tjaw tlaqin tal Tal rit tnejil kyxoljo wuq jubp'ilte ti'ljjo ulj. Ex nb'iy jun ajb'il kyxoljo kyaje ajb'il ti'ljile q'uq'ub'il ntq'ma'n tuk'a tq'ajq'ojil twi', tze'nku tq'ajq'ojil q'anqyaq: Ku tzajach. ² Ex xi nka'yi'n jun chej sjanin.^a Ex atzin nchejin tib'aj q'intaq jun sma'lj te joyb'il q'oj toj tq'ob', ex xi q'o'n jun toj twi' ti'ljjo toklin, ex b'e'x xi', tu'n tkanb'in kyil'j txqantl, tuk'a nim tipin.

³ Tej tjaw tlaqin tal Tal rit tkab' jubp'ilte, nb'iy tkab' ajb'il ntq'ma'n: Ku tzajach. ⁴ Ex b'e'x etz juntl chej, kyaq ka'ya'n.^b Ex atzin nchejin tib'aj xi q'o'n jun kxb'il tze'nku machet te b'i'yb'il, ex xi q'o'n toklin, tu'n tel ti'n kymujb'il kyib'xjal kyxolx, tu'ntzintla tkub' kyb'yo'nxjal kyib', jun tuk'a juntl.

⁵ Tej tjaw tlaqin tal Tal rit toxin jubp'ilte, nb'iy toxin ajb'il ntq'ma'n: Ku tzajach. Xi nka'yi'n jun chej q'laq ka'ya'n.^c Ex atzin nchejin tib'aj q'intaq jun malb'il toj tq'ob'. ⁶ Ex kyxoljo kyaje ajb'il ti'ljile q'uq'ub'il, nb'iy jun tq'ajq'ojil yol ntq'ma'n: Manyor wi'yil tkyaqil kywa'y ja'llin. Qu'n jun tal malb'il triy, mo oxe tal malb'il nmaq triy, te twi' kyk'u'ja te jun q'ij. Ex mi kub' kyyajinjil'y aseyt exsin vin.

⁷ Tej tjaw tlaqin tal Tal rit tkyajin jubp'ilte, nb'iy tkyajin ajb'il ntq'ma'n: Ku tzajach. ⁸ Xi nka'yi'n jun chej q'an ka'ya'n. Ex atzin nchejin tib'aj, Kyimin tb'i, ex ti'ljxi lipchetztaq tajaw kynajb'il kyimmin. Ex xi q'o'n kyoklin tib'aj tkyajin tnej xjal twutz tx'otx', tu'n kykub' b'yo'n toj q'oj, tu'n wa'yaj, tu'n yab'il ex kyu'n txuk toj k'ul.^d

⁹ Tej tjaw tlaqin tal Tal rit tjwe'ya'n jubp'ilte, nliy tjaq' t-altar qMan toj kya'lj aye kyanminjo a otaq chi kub' b'yo'n noq tu'n tpajjo Tb'anil Tqanil ti'lj Dios, ex noq tu'n kyyek'in kywutzxjal Tyol Dios toj kychwinqil. ¹⁰ Ex nkyq'ma'ntaq tuk'a tq'ajq'ojil kywi' kujxix wen: Ay qAjaw, a xjanxix ex twutzxix, ÷Jtojtzin

^y 5:6 Zac. 4:10. ^w 5:8 Kyaje toj ka'wnaq, 24 n-ele. ^x 5:8 Sal. 141:2. ^y 5:10 Ex. 19:6; Tchi. 1:6. ^z 5:11 Dan. 7:10. ^a 6:2 Zac. 1:8; 6:3. ^b 6:4 Zac. 1:8; 6:2. ^c 6:5 Zac. 6:2, 6. ^d 6:8 Jer. 15:3; Ez. 5:12, 17; 14:21.

kawi'n kyib'ajjo najleqe twutz tx'otx', tu'n t-xeli'n qkyimlin'?

¹¹Ex xi q'o'n xb'alin sjanin teyile junjun, ex xi q'ma'n kye, tu'n kyajlan jun jte'b'in q'ij, tzmaksi aj ttzqet tajaljo kyerman, aye qa iltaq ti'j tu'n kykyim tu'n tpaj taq'in Crist, tze'nku kye.

¹²Xi nka'yi'n, tej tjaw tlaqin tal Tal rit tqaqin jupb'ilte, ex b'e'x tzaj jun nim kyaqnajab'.^e Ex atzin q'ij b'e'x kub' q'aqix tze'nku tsmal chiv; ex atzin yaye b'e'x kub' chiky'ix. ¹³Ex ayetzin che'w toj kya'j, b'e'x i tzaj tz'aq twutz tx'otx', tze'nku nchi kub' tz'aqjo tal lob'j iw, aj t-xi yekj tqan tu'n nim kyq'iq'.^f

¹⁴Ex atzin kya'j b'e'x el naj, tze'nku jun u'j njaw tb'altz'in tib'.^g Ex kykyaqiljo wutz ex jni' tx'otx' toj ttxuyil a', b'e'x i tx'ixpaj ja' ite'ku.^h

¹⁵Ex ayetzin nmaq kawil twutz tx'otx', ex aye nim kyoklin, junx kyuk'a nejinel kyxol xo'l q'aq', exqetzi'n q'inin, exqetzi'n at kyipin, junx kyuk'a tkyaqil aq'nil ex jni' kyajaw aq'untl, b'e'x i okx ewin toj jul ex toj piky toj k'ul.ⁱ ¹⁶Ex xi kyq'ma'n kye wutz ex kye piky: Ku kytzaj tz'aaq qib'aja, tu'n qewita kyu'n twutzjo ajo q'uqle toj q'uqb'il toj kya'j, ex twutzjo tyab' twi' tal Tal rit.^j ¹⁷Qu'n ma kanin ja'lin tq'ijiljo kujxix kawb'il qib'aja. ¿Ankye aku tziky'x tu'n?^k

**Aye kyechiljo kab'lajaj
ch'uq kyyajil aj Israel**

7 ¹Tb'ajlinxi' ikyjo, xi nka'yi'n kyaje angel wa'lqetaq toj kyaje tumil tx'otx', a tzyu'ntaq kyaje kyq'iq' kyu'n,^l tu'ntzintla mi xupin kyq'iq' tib'aj tx'otx', ex tib'aj ttxuyil a', mixpe tib'aj jun tze. ²Ex nliy juntl angel, a tzajnin toj tjawitz q'ij, a q'i'ntaq tu'n, ajo jupb'ilte u'j tu'n Dios, a itz' te jun majx. ³Atzin angel jaw xch'in tuk'a tq'ajq'ojil twi' kujxix wen. Xi tq'ma'n kye angel, aye' otaq xi q'o'n kyoklin tu'n tkub' kyb'inchin mib'in ti'j tx'otx' ex ti'j ttxuyil a'. Ex chi' kyjalu'n: Mi kub' kyb'inchin mib'in ti'j tx'otx', ex

ti'j ttxuyil a', ex kyil'j tze, a na'mxtaq tok kyechiljo nimil qu'n ti'j kyplaj, aye' aq'nil te qDios, qa te teqe.^m

⁴Ex nb'iy kyajlaljo a otaq tz'ok kyechil: 144,000 kyxoljo kyyajil aj Israel.

⁵Kyxoljo tyajil Judá, kab'lajaj mil; ex kyxoljo tyajil Rubén, kab'lajaj mil; ex kyxoljo tyajil Gad, kab'lajaj mil. ⁶Ex kyxoljo tyajil Aser, kab'lajaj mil; ex kyxoljo tyajil Neftalí, kab'lajaj mil; ex kyxoljo tyajil Manasés, kab'lajaj mil. ⁷Ex kyxoljo tyajil Simeón, kab'lajaj mil; ex kyxoljo tyajil Leví, kab'lajaj mil; ex kyxoljo tyajil Isacar, kab'lajaj mil. ⁸Ex kyxoljo tyajil Zabulón, kab'lajaj mil; ex kyxoljo tyajil Jse, kab'lajaj mil; ex kyxoljo tyajil Benjamín, kab'lajaj mil.

Nimku xjal ok kyxb'alin sjanin

⁹Tb'ajlinxi' ikyjo, xi nka'yi'n nimku xjal te tkyaqil twutz tx'otx', a'lchaqx kye kyxe'chiltz, kyyol ex kytanim. Ex wa'lqetaq twutzjo q'uqb'il ex twutzjo tal Tal rit. Ma nintz kyb'aj; mix a'l jun aku b'ant tajlankye. Toktaq kyxb'alin sjanin wen, ex q'i'n t-xaq palma toj kyq'ob'. ¹⁰Ex kykyaqilxtaq nchi xch'in tuk'a tq'ajq'ojil kywi' kujxix wen:

Ajo kolb'il tzajnin te qMan Dios, a q'uqle tib'ajjo q'uqb'il tzalun toj kya'j, ex tejo tal Tal rit.

¹¹Ex kykyaqiljo angel wa'lqetaq ti'jile q'uqb'il, ex kyil'jile nejinel ex kyil'jile kyaje ajb'il, ex i kub' meje twutzjo q'uqb'il, ex kupin kyplaj twutz tx'otx'; i k'ulin te Dios, ¹²ex kyq'ma:

iikyxitjo! Qq'onx b'itz te nimsb'il tb'i Dios, ex jni' qnab'l, ex tkyaqil aq'b'il chjonte, junx tuk'a nim qoklin, qipin ex qkujil, ja'lin ex te jun majx. iikyxitjo!

¹³Ex tzaj tqanin jun nejinel we'y: ¿Ankyeqe lu'n, a tok kyxb'alin sjanin, ex ja'tzin xi tzaje?

¹⁴Ex xi ntzaq'wi'n: Ojtzqi'n te tu'n, tata, nchijil'y.

Ex tzaj tq'ma'n we'y:

^e 6:12 Tchi. 11:13; 16:18. ^f 6:13 Is. 13:10; Ez. 32:7; Jl. 2:31; 3:15; Mr. 13:24-25; Lc. 21:25. ^g 6:14 Is. 34:4.

^h 6:14 Tchi. 16:20. ⁱ 6:15 Is. 2:10. ^j 6:16 Os. 10:8; Lc. 23:30. ^k 6:17 Jl. 2:11; Mal. 3:2. ^l 7:1 Dan. 7:2; 11:4; Zac. 2:6; 6:5. ^m 7:3 Ef. 4:30.

Ayetzin, a o chi etz toj nim b'isb'ajil
twutz tx'otx'.^a

Noq tu'n tchky'eljo Jesús, ajo tal Tal
rit, ma saqix kychwinqil,
ikyx tze'nku jun xb'alin sjaninxix,
a ma tzel txjet ti'j.

¹⁵ Tu'npetzi'n, loqe ite' twutz tq'uqb'il
Dios q'ijl ex qniky'in.

Nchi ajb'in toj tja te k'ulb'il.
Ex atzin te a q'uqle toj q'uqb'il, ok
kchi kletil tu'n,
qu'n ktenb'il kyuk'a te jun majx.

¹⁶ Ex nlay tziky'x wa'yaj kyu'n ex
k'waj,
ex nlay chi tze'ly tu'n tqan q'ij, ex
nlay kyna'n kyaq.^o

¹⁷ Qu'n a te' tal Tal rit, a q'uqle toj
tk'u'j q'uqb'il,
kchi okil tkyik'le'n tze'nku rit.
Ex kchi xel ttxko'n tojjo xlok' a',
tu'n kyten kychwinqil te jun majx.
Ex aku Dios k-elil su'nte ta'l
kywutz.^p

Twuqin jupb'ilte u'j

8 ¹ Tej tjaw tlaqin tal Tal rit twuqin
jupb'ilte u'j, b'e'x kub' nume toj
kya'l niky'jin or.

² Tb'ajlinxi' ikyjo, xi nka'yi'n wuq
angel wa'lqetaq twutz Dios, ex xi q'o'n
wuq chun kye.

³ Ex attaq juntl angel tuk'a jun tk'wel
storak b'inchin tu'n q'anpwaq, ex kub'
we' twutz t-altar Dios toj kya'l. Xi q'o'n
ma nintz storak, tu'n t-xi q'oyit tib'aj
t-altar twutzjo q'uqb'il, junx kyuk'a
jni' kyna'l Dios nimil. Ex ikyxjo, atzin
altar b'inchin tu'n q'anpwaq.^q ⁴ Ex atzin
tsib'iljo storak junx kyuk'a jni' kyna'l
Dios jax ti'l tq'ob' angel tu'n tjapin tzma
twutz Dios. ⁵ Ex atzin angel jaw ttzyu'n
tk'wel storak, ex kux tnojsin tu'n txol
q'aq' tib'aj t-altar Dios,^r ex b'e'x xi t-xo'n
tib'aj tx'otx'. Ex b'e'x poq'le q'anpwaq,
ex tq'ajq'ojil ntin in wen, ex xloq'lin
kya'l nqoptz'aje wen; ex b'e'x tzaj jun
kyaqajnab'.

Ayetzin chun

⁶ Tb'ajlinxi' ikyjo, ayetzin wuq angel,
a q'i'ntaq wuq chun kyu'n, b'e'x kub'
kyb'inchin kyib', tu'n kyoq'sin kychun.

⁷ Atzin tnejil angel xi toq'sin tchun, ex
b'e'x etz saqb'aqin ex q'aq', smo'n tuk'a
chiky'.^s Ex b'e'x xi xo'n twutz tx'otx'. Ex
b'e'x tze'lyjo toxin tnej tx'otx', junx tuk'a
toxin tnej tze, ex tkyaqil k'ul txa'x.

⁸ Atzin tkab' angel xi toq'sin tchun,
ex b'e'x tzaj tz'aq toj ttxuyil a' jun ti'
tze'nku jun tij wutz, a njulin wen tuk'a
taq' q'aq'. Ex atzin toxin tnej ttxuyil a'
b'e'x kub' chiky'ix; ⁹ ex jun toxin tnej
tkyaqil txuk toj, b'e'x i kyim. Ex jun
toxin tnej bark, b'e'x i kub' yuch'j.

¹⁰ Atzin toxin angel xi toq'sin tchun,
ex jun ma tij che'w njulin wen tuk'a
q'aq', b'e'x tzaj tz'aq tzmax toj kya'l
tib'aj toxin tnej a' ajqelin, ex kyib'aj xlok'
a'.^t ¹¹ Atzin tb'i che'w, Tk'ayil. Ex atzin
toxin tnej a' b'e'x ok k'a. Noq tu'n tpajjo
tk'ayil a', b'e'x i kyim nimku xjal.

¹² Atzin tkyajin angel xi toq'sin tchun,
ex b'e'x ky'ixb'e' toxin tnej q'ij ex toxin
tnej yaye, ex toxin tnej che'w. Ikytzi'n
jun toxin tnej kye nchi k'ant toj kya'l
b'e'x i kyij toj qxopin. Tu'n ikyjo, nti'taq
tqoptz'ajiyil toj toxin q'ij ex toj toxin
qniky'in.^u

¹³ Ex tzmataq nchin ka'yi'n ti'ljo lu'n,
xi nka'yi'n jun t'iw nlipintaq toj niky'jin
kya'l. Ex ntq'ma'n tuk'a tq'ajq'ojil twi'
kujxix wen: B'isb'ajil, b'isb'ajil, b'isb'ajil
kye ite' twutz tx'otx', qu'n ch'ix kyoq'jo
oxel chun kyu'n oxel angel.

9 ¹ Atzin tjwe'jin angel xi toq'sin
tchun, ex xi nka'yi'n jun tze'nku
jun che'w otaq tzaj tz'aq toj kya'l, tu'n
tkupin twutz tx'otx'. Xi q'o'n tal ja te,
tu'n tjquetjo kynajb'il kyimnin aj ilqe, a
jul te kawb'il, a nimxix t-xe. ² Tej tokx
tjqo'njo jul te kawb'il, b'e'x jatz nim
sib' toj, tze'nku tsib'il jun jorin te txun
nimxix wen. Ex ajo q'ij ex xjaw, b'e'x
ok juple kywutz tu'n. ³ Ex tojjo sib', i

^a7:14 Dan. 12:1; Mt. 24:21; Mr. 13:19. ^o7:16 Is. 49:10. ^p7:17 Sal. 23:1; Ez. 34:23; Jn. 10:1-16. ^q8:3 Sal. 26:6; Is. 56:7. ^r8:5 Ex. 30:1; Lv. 16:12; Is. 6:6. ^s8:7 Ex. 9:23-25; Ez. 10:2. ^t8:10 Tchi. 9:1. ^u8:12 Ex. 10:22-23; Is. 13:10; Ez. 32:7; Jl. 2:10.

etz txanin nchi lipin twutz tx'otx'. Ex ayetzi'n txanin xi q'o'n kyoklin, tu'n kytx'a'n tze'nqeku sichil ite' twutz tx'otx'.⁴ Ex xi q'ma'n kye, tu'n mi txi kywa'n k'ul twutz tx'otx', exsin jni' txaq tze, mixpe a txaq tx'i'x, qala' noq tu'n kyky'ixb'ajtzxjal kyu'n, aye' a nti' kyechil tok ti'l kyplaj, qa te Diosq.^w ⁵Mi xi q'o'n amb'il kye, tu'n tkub' kyb'yo'n xjal, qala' noq tu'n kyky'ixb'ajtz toj jwe' xjaw, qu'n ajo tkyixk'ojil ikyxjo tze'nku tu'n tb'aj jun xjal tu'n jun sichil. ⁶Me kyoyjo q'ij anetzi'n, okla kyjya'xjal tu'n kykyim, me nlay chi kyim, qu'n a kyimin k-elil laq'e kyij'.

⁷Ayetzi'n txanin ikytaqtzin chi ka'yin tze'nku chej b'antnin kyten, tu'n kyxi' toj q'oj.^y Ex q'an ka'yin tib'aj kywi', ex ayetzin kywutz, nyakuj twutz jun xjal. ⁸Atzin kysmal ikytzi'n tze'nku tsmal kywi'qya; ex ayetzin kyste, tze'nku kyste b'alun. ⁹Ex ti'l kyk'u'lj, attaq jun kutxb'ilte nyakuj kxb'il. Ex tej kylipin, atzin tq'ajq'ojil kyxiky' ikyxjo tze'nku tq'ajq'ojil karwaj jk'u'n kyu'n chej, aj kyxi' toj q'oj.^z ¹⁰Ex attaq kyje tze'nku te sichil, a tuk'a kytuch'b'il. Ex atzin kyje attaq kyipin tu'n ky'ixb'ajtzxjal kyu'n toj jwe' xjaw. ¹¹Ex ayetzi'n txanin attaq jun kynejil, a taq'nil tajaw il tib'aj jul te kawb'il: Abadón tb'i toj kyyol aj Judiy, ex toj kyyol aj Griego, Apolión, a Yuch'il n-ele toj qyol. ¹²O b'aj te tnejil ma nim b'isb'ajil lo. Me atx kab'el na'm kyb'aj.

¹³Atzin tqaqin angel xi toq'sin tchun, ex nb'i'y jun tq'ajq'ojil twi', a n-etztaq kyoyjo kyaje kach, a ite'kxataq twutzjo altar b'inchin tu'n q'anpwaq, a tokxtaq twutz Dios.^a ¹⁴Atzi'n tq'ajq'ojil tq'ma te tqaqin angel, a q'i'ntaq tchun: Tzaqpi'nqetzjiy kyaje angel, aye' k'lo'nqez tзма ttzi Nim A' Eufates.

¹⁵Ikytzi'n o chi tzaqpete' kyaje angel, tu'n tkub' kyb'yo'n toxin tnej xjal twutz tx'otx'. Aye angel anetzi'n otaq b'ant kyten tekuxixjo xim lo, ex tekuxixjo or lo. ¹⁶Ex ok nb'i'n kyajlal xo'l q'aq', a xi' tib'aj chej: Attaq lajaj k'al millones.^b

¹⁷Ikytzi'n ok nka'yinjily chej toj nwutziky'a. Ex ayetaqtzi'n nchi chejin kyib'aj, attaq kolb'il kyk'u'lj, kyaq ka'yin, ex txa'x, ex q'an. Ex ayetzin chej, attaq kywi' tze'nku te b'alun, ex toj kytzi n-etztaq q'aq', ex sib', ex tk'ok'jil tze'naq. ¹⁸B'e'x i kyim toxin tnejxjal kyu'njo oxo yajb'il, a i etz toj kytzijo chej. ¹⁹Qu'n antza ta'taq kyipi'n chej toj kytzi, ex ti'l kyje. Qu'n ikytaqtzin ka'yin kyje tze'nqeku kan, at kywi' tu'n kyky'ixb'ajtzxjal kyu'n.

²⁰Me ayetzin txqant xjal, aye' mix i kyime kyu'njo yajb'il lo, mix ajtze ti'l kyanmin, tu'n tkyij kytzaqpi'n tkyaqiljo nb'anttaq kyu'n, a k'ulb'il kywutzjo taq'nil tajaw il, ex kywutzjo twutzb'iyl b'inchin tu'n q'anpwaq ex saqpwaq, ex kxb'il, ex ab'lj, ex tze, a aye mib'in chi ka'yin, mib'in chi b'in, ex mib'in chi b'et.^c ²¹Ex mix kyij kytzaqpi'n tu'n kyb'iyin, ex tu'n kytyuxin, ex tu'n kyky'aljin, ex tu'n kyelq'in.

Jun angel tuk'a tal netz' u'lj b'o'tz'in

10 ¹Ex xi nka'yin jun angel nimxix tipin kyja'taq tku'tz toj kya'lj b'altz'in toj muj. Attaq jun t-xew kan tib'aj twi'; atzi'n twutz nqoptz'aj wen tze'nku q'ij, ex ayetzi'n tkux, tze'nku tqan q'aq' njulin wen. ²Ex q'i'ntaq jun tal netz' u'lj jqo'ntaq toj tq'ob'. Ex xi tq'o'n jun tqan toj tman q'ob' tib'aj ttxuyil a', ex atzin juntl tqan tib'aj tx'otx'. ³Ex jaw xch'in tuk'a tq'ajq'ojil twi' kujxix wen, tze'nku jun b'alun nweqj. Tej tjaw xch'in angel, b'e'x b'ijte kywi' wuq q'anpwaq. ⁴Tej t-xi nb'injily kywi' wuq q'anpwaq, tu'ntaq tkub' ntz'ib'i'n, me xi nb'i'n juntl yol toj kyalj, a tq'ma we'y: K'u'nkuy toj ttab'la a xkyij kyq'ma'n wuq q'anpwaq, ex mi kub' ttz'ib'i'n.

Tu'n ikyjo, mix kub'e ntz'ib'ini'y jun ti' kyij'.

⁵Atzi'n angel, a xi nka'yin wa'ltaq tib'aj ttxuyil a' ex tib'aj tx'otx', jaw ti'n tman q'ob' toj kyalj. ⁶Ex kub'

^v9:3 Ex. 10:14. ^w9:4 Ez. 9:4; Tchi. 7:3. ^x9:6 Job 3:21. ^y9:7 Jl. 1:6; 2:4-5. ^z9:9 Jl. 2:4-5. ^a9:13 Ex. 40:26; Tchi. 8:3. ^b9:16 Lajaj k'al millones, 200 millones n-ele. ^c9:20 Sal. 115:4-7; 135:15-17; Dan. 5:4.

tk'lu'n twutzjo a itz' te jun majx, aku b'inchinte kya'j, ex tx'otx', ex ttxuyil a', ex tkyaqiljo at kyoj, ex tq'ma: Nlay txi laq'el tq'ijil qAjaw. ⁷Qu'n aj tkanin tq'ijiljo twuqin angel, tu'n toq'sin tchun, atzin q'ijjo tu'n tjapin t-xim Dios, a ewintaq te tnejil, ikyxjo tze'nku kyq'ma yolil Tyol Dios ojtxe.^d

⁸Atzi'n tq'ajq'ojil twi', a otaq nb'i'y, a etz toj kya'j, tzaj tq'ma'n juntl majl we'y, ex tq'ma: Ku txi'y. Ex q'inxjij tal u'j, a jq'o'n toj tq'ob' angel, a wa'l tib'aj ttxuyil a' ex tib'aj tx'otx'.

⁹B'e'x in xi'y tk'atz angel, ex xi nqani'n tu'n ttzaj tq'o'n tal u'j. Ex tzaj ttzaq'win: Q'i'nxa, ex wa'nxa. Ex manyor chi'xla toj ttzij tze'nku ta'l onin, me toj tk'u'ja, b'e'xla kk'ayixil wen.

¹⁰Xi ntzyunji'y tal u'j toj tq'ob' angel, ex tzaj nwa'n. Ex manyor chi'x toj ntzi'y tze'nku ta'l onin.^e Me atzaj te' tb'aj nwa'n, b'e'x k'ayix toj nk'u'ja.

¹¹Tb'ajlinxi' ikyjo, tzaj q'ma'n we'y: Il ti'l tu'n t-xi tq'ma'n juntl majl ajo ntq'ma'n Dios te'y kyi'jjo nimku tnam, nimku tx'otx', ex yol ex nmaq kawil.

Aye kab'e kujsilte

11 ¹Ex tzaj q'o'n jun tze we'y te echb'il, ikyxixjo tze'nku ajlaj, ex tzaj q'ma'n we'y:

We'ksa, ex echinkujij a tja Dios, junx tuk'a t-altar.^f Ex ajlanqekujij aye' nchi k'ulin antza. ²Me mi kub' techinjij twi' pe'n ti'jxi ja, qu'n ma txi q'on te' kye', a nya Judiyqe.^g Ex kb'ajil kywa'b'in tkyaqiljo tnam xjan toj kab'e toj ox k'al^h xjaw. ³Ex kxel nsma'n kab'e kujsilte wi'ja, tok kyxb'alin te b'isb'ajil. Ex kchi yolil te kujsil te' yol toj 1,260 q'ij. ⁴Ayetzi'n kab'e kujsilte yol lo, ayetzi'n kab'e tze olivo' ex kab'e xtanko'l ite'ku nwutza, ayi'n Tajaw tkyaqil tx'otx'. ⁵Ex qa at jun nt-ximin tu'n tkub' b'inchin mib'in kyi'j, ok k-okil q'aq' toj kytzi, tu'n kytz'e'y te jun majx. Ex ikytzin kchi kyimile' aye kyaj tu'n kyb'inchin mib'in

kyi'j. ⁶Me ayetzin kujsil yol lu'n at kyoklin tu'n mi tzaja jb'al kyojjo kyq'ijil, aj kyok ten yolil ti'j Dios.^j Ex at kyipin tu'n tx'ixpit a' tu'n tok te chiky',^k ex tu'n kyqanin tkyaqil wiq yajb'il tib'aj tx'otx', tze'nku kyaj.

⁷Me ajtzin tjapin b'ajjo kyaq'in tu'n kyq'o'n yek'b'il, jun ma tij txuk kjawitz tojjo jul te kawb'il, a ma nintz t-xe.^l K'wel kyi'j tu'n, ex kchi k'wel b'yo'n tu'n.^m ⁸Ex ayetzin kyxmilil otaq kyim ok kchi kyel ku'xb'in toj tnam Jerusalén, ja' kub' b'yo'n kyAjaw twutz cruz. Ajo tnam, iky n-ele tze'nku Sodoma exsin Egipto, aye techil ti'jjo tkyaqil nya wen.ⁿ ⁹Ex toj oxe q'ij tuk'a niky'jin, ayetzin xjal twutz tkyaqil tx'otx', a'lchaqx kye kyxe'chil, kyyol ex kytanim, kchi ka'yil kyi'j, ex mi txi kyq'o'n amb'il, tu'n kyku'x muqet. ¹⁰Ex ayetzi'n itz'qex twutz tx'otx' kchi tzalaje ti'jjo kyimin, ex kxel kysma'n oyaj kyxolx, qu'n aye xjal lo kub' kyb'inchin mib'in kyi'j kykyaqil xjal twutz tx'otx'.

¹¹Me tb'ajlinxi' oxe q'ij tuk'a niky'jin, ax Dios xi q'o'nte kychwinqil, ex b'e'x i jaw we'ks juntl majl.^o Ex ayetzi'n nchi ka'yintaq kyi'j, b'e'x tzaj nim kyxob'il. ¹²Ex ayetzin kab'e kujsil yol, xi kyb'i'n jun tq'ajq'ojil wib'aj toj kya'j, ex ntq'ma'n: Ku kyjatza tzalu'n.

Ex b'e'x i xi' toj muj, tu'n kykanin toj kya'j.^p Ex iwle ky'u'n kyajq'oj. ¹³Me tojxjo or anetzi'n, tzaj jun nim kyaqnajab',^q ex tu'n tpajjo kyaqnajab', b'e'x tzaj tz'ajjo tlajajin tnejjo tnam, ex b'e'x i kyim wuq mil xjal toj. Ayetzi'n i kyij tuk'a kychwinqil, tuk'a nim kyxob'il, i nimsin tb'i Dios, a Tajaw Kya'j.

¹⁴Ma b'aj te tkab' b'isb'ajil lo. Me atx juntl ch'ix tul kanin.

A twuqin chun

¹⁵Atzin twuqin angel xi toq'sin tchun, ex i b'ijte tq'ajq'ojil wi'b'aj kujxix wen toj kya'j, a nkyq'ma'n:

^d10:7 Dan. 12:7; Am. 3:7. ^e10:10 Ez. 2:8-3:3. ^f11:1 Ez. 40:3. ^g11:2 Lc. 21:24. ^h11:2 Kab'e toj ox k'al, 42 n-ele. ⁱ11:4 Zac. 4:3, 11-14. ^j11:6 1Re. 17:1. ^k11:6 Ex. 7:17-19. ^l11:7 Dan. 7:3; Tchi. 13:4-7. ^m11:7 Dan. 7:21. ⁿ11:8 Is. 1:9-10. ^o11:11 Ez. 37:10. ^p11:12 2Re. 2:11. ^q11:13 Tchi. 6:12; 16:18.

Atzin tx'otx', a ja' nkawinetaq tajaw
il, ma tz'ok tetzin qAjaw, a Crist,
a ja' kkawile te jun majx.⁷

¹⁶Ex ayetzin kyaje toj ka'wnaq⁸ nejinel,
a q'uqleqetaq toj kyq'uqb'il twutz Dios,
b'e'x i kub' muk'e twutz tx'otx', ex i
k'ulin twutz. ¹⁷Xi kyq'ma'n:

Kxel qq'o'n chjonte te'y,
ay qAjaw ex qMan Dios, a nimxix
tipin,
a attaq te tnejil, ex at ja'lin.

Qu'n tzaj ttzyu'n tkyaqil tipin,
ex ma txi xkye tu'n tkawil'n tib'aj
tkyaqil.

¹⁸Aye nya nimil b'e'x tzaj kyq'oj.
Me atzin ja'lin, ma kanin tq'ijil tyab'
twi'y.

Ex atzin paqjo ja'lin,
tu'n kyok tkyaqil kyimnin toj
pa'b'in tu'n.

Ex kxel tq'o'n chojb'il kyejo taq'nila,
aye yolil Tyola,
junx kyuk'a kykyaqil nimil ti'ja,
aye' njaw kynimsin tb'i'y,
exla qa ma nim kyoklin, ex qa
mina.⁹

Ex kchi k'wel tyuch'injiy toj najin,
aye nchi yuch'inte twutz tx'otx'.

¹⁹Tb'ajlinxi' ikyjo, b'e'x jqetjo tja Dios
toj kya'j, ex tojjo tja q'ancha'lin te' kax,
a yek'b'il ti'jjo Kujsb'il Tyol qa at Dios
kyuk'a Ttanim. Ex b'e'x tzaj xloq'lin
kya'j, junx tuk'a jun tq'ajq'ojil njumin
wen, ex q'ankeyaq ex jun nim kyaqajnab'
ex txqan saqb'aqin.¹⁰

Jun techil toj kya'j

12 ¹Ex tzaj yek'in jun techil toj
kya'j: Jun qya b'altz'in toj
tqan q'ij, nyakuj tze'nku t-xb'alin,
ex tokxtaq xjaw tjaq' tqan, ex tuk'a
jun toj twi' tze'nku te nim toklin
te kab'lajaj che'w. ²Me atzin qya
lu'n ch'ixtaq tu'n titz'je jun tal, ex
nweqintaq tu'n tkyixk'ojilk'wal, ex
nimx kyixk'oj iky'x tu'n, tu'n tul itz'je
tal.^v

³Ex tzaj yek'in juntl techil toj kya'j:
Jun kyaq txuk ma tijxix, iky ka'yin
tze'nku xmatx. Ex attaq wuq twi' ex
lajaj tkach,^w ex tokxtaq jun toj kywi'
tze'nku te nmaq kawil. ⁴Ex tuk'a tje tzaj
tb'altz'in toxin tnej che'w toj kya'j, ex
jun paqx tzaj t-xo'n tzmax twutz tx'otx'.^x
Ex atzin ma tij txuk lo kub' we' twutzjo
qya, a kyja'taq tul itz'je tal, noq tu'n t-xi
tchyo'njo tal k'wal, akxtaq tul itz'je.

⁵Me ante qya ul itz'je jun tal q'a,^y
a tu'ntaq tkawin tib'aj tkyaqil twutz
tx'otx' tuk'a nimxix tipin ex tuk'a
jun tvar kxb'il.^z Ex jun paqx xi q'i'n
tal ne'x tzma toj tq'uqb'il Dios. ⁶Ex
atzin qya b'e'x xi oq tojjo tx'otx', a nti'
kynajb'ilxjal toj, a ja' otaq b'ante jun
tnajb'il tu'n Dios, tu'ntzintla tk'a'chit toj
1,260 q'ij.

⁷Attaqtzin jun nim jyoj q'oj toj
kya'j, a ja' ta'yetaq tnejil angel Miyel
kyuk'axjo tuk'a.^a Ex ok tilil kyu'n
tu'n kyjyon q'oj tuk'a ma tij txuk ex
kyuk'a taq'nil. ⁸Me mix kub'e ti'j Miyel
kyu'n, ex mix knete najb'il kye toj kya'j.
⁹Ikytzi'n, b'e'x etz lajo'n ma tij txuk
pe'n, ajo ma' ojtxe kan, a tok tb'i te
tajaw il mo qa satanás, ajo nsb'untaq ti'j
tkyaqil twutz tx'otx'.^b Aku ex kyuk'axjo
taq'nil, b'e'x etz xo'n tzmax twutz
tx'otx'.^c

¹⁰Tb'ajlinxi' ikyjo, xi nb'i'n jun
tq'ajq'ojil kujxix toj kya'j. Ex tq'ma:
Ma kanin kolb'il ja'lin, tuk'a nim
tipin ex Tkawb'il qMan Dios, ja'
tu'n tkawine Crist te jun majx.
Qu'n ma tz'etz xo'n ajo patil kye
nimil, ajo npatintaq kyil'j twutz
Dios q'ijl ex qniky'in.^d

¹¹Qu'n ma kub' ti'j kyu'n noq tu'n
tchky'eljo Jesús, a tal Tal rit,
ex kub' kyyek'in kynimb'il tuk'a
kyyol ex tuk'a kyb'inchb'in,
tu'n mix i xob'e tu'n kykyim tu'n
tpaj Tb'anil Tqanil.

¹²Tu'npetzi'n, chi tzalajxa kya'j ex
kykyaqiljo najleqe toja.

⁷ 11:15 Dan. 7:14, 27. ⁸ 11:16 Kyaje toj ka'wnaq, 24 n-ele. ⁹ 11:18 Sal. 115:13. ¹⁰ 11:19 Tchi. 8:5; 16:18.
^v 12:2 Mi. 4:10. ^w 12:3 Dan. 7:7. ^x 12:4 Dan. 8:10. ^y 12:5 Is. 66:7. ^z 12:5 Sal. 2:9. ^a 12:7 Dan. 10:13,
21; 12:1. ^b 12:9 Gen. 3:1-7. ^c 12:9 Lc. 10:18. ^d 12:10 Job 1:9-11; Zac. 3:1.

Me ay b'isb'ajilix kye' ite' twutz
tx'otx' exqetzi'n jni' nchi kanb'in
kychwinqil tib'aj ttxuyil a',
qu'n ate tajaw il ma ku'tz kyxola
tuk'a nim tq'oj, qu'n b'i'n tu'n, qa
noq jun jte'b'in q'ij at tzalu'n.

¹³Tej tok tka'yi'n ma tij txuk qa otaq
tzaj xo'n twutz tx'otx', b'e'x ok lipe ti'ljjo
qya, a otaq tzul itz'je tal. ¹⁴Me ante' qya
b'e'x tzaj q'o'n kab'e t-xiky' tze'nku te
t'iw, tu'ntzintla tb'ant tlipin, tu'n tkanin
tojjo najb'il, a ja' nti' kynajb'ilxjal toj,
najchaq tk'atzoj txuk, a ja' tu'n tk'a'chit
toj oxe ab'q'e tuk'a niky'jin.^e ¹⁵Me atzin
te ma tij txuk b'e'x jatz t-xab'i'n a' toj
ttzi, tu'n tb'ant jun nim a', tu'ntzintla
t-xi iqin qya tu'n, tu'n tkyim. ¹⁶Me atzin
te tx'otx' onin ti'ljjo qya, qu'n b'e'x xi
tjqo'n tzi tu'n t-xi tk'wa'n a', a otaq jatz
t-xab'i'n ma tij txuk toj ttzi. ¹⁷Tu'npetzi'n,
a ma tij txuk b'e'x tzaj tq'oj ti'ljjo qya, ex
b'e'x xi' q'ojil kyi'ljjo taljo qya, aye' nkub'
kynimin tkawb'il Dios, ex aye ma chi
ok lipe ti'ljjo Tb'anil Tqanil Jesús tuk'a
tkyaqil kyanmin. ¹⁸Ex atzin ma tij txuk
kub' we' tzi ttxuyil a'.

Juntl txuk njatz toj ttxuyil a'

13 ¹Ex xi nka'yi'n toj ttxuyil a' jatz
juntl txuk ikytzi'n tze'nku a
ma tij.^f At wuq twi' ex lajaj tkach. Ex
kyib'aj junjun tkach, ataq jun toj kywi'
tze'nku te nmaq kawil. Ex kyib'aj junjun
kywi', ataq jun b'ib'aj tok ti'lj, te yasb'il
ti'lj Dios.^g ²Me atzi'n txuk, a xi nka'yi'n,
ikytzin ka'yi'n tze'nku jun ma tij wech,
me kyuk'a tqan tze'nku te oso, ex ttzi
tze'nku te b'alun.^h Me atzin ma tij txuk,
a ataq nej, xi q'o'nte tipi'n juntl, tuk'a
nim toklin, ex tkyaqil tkawb'il. ³Me
atzi'n jun twi'ljo tkab' txuk ataq jun
ky'ixb'ine ti'lj, nyakuj otaq kyim, me
atzi'n ky'ixb'ine b'e'x q'anj. Tu'npetzi'n, i
jaw ka'y'ylaj tkyaqil xjal twutz tx'otx', ex
b'e'x i ok lipe ti'lj. ⁴Tkyaqil xjal i k'ulin
twutzjo ma tij txuk tnejil, qu'n tu'n xi
tq'o'n tkawb'il te tkab' txuk. Ex ikyxjo,

i k'ulin twutzjo tkab' txuk, ex kyq'ma:
Mix ti'x jun tze'nku te txuk lo. ¿Ma
attzin jun aku q'ojin tuk'a?

⁵Ex xi q'o'n amb'il tu'n tnimsin tib', ex
tu'n tyasin ti'lj Dios, ex tu'n tkawin tib'aj
tkyaqil twutz tx'otx' toj kab'e toj ox k'al'
xjaw. ⁶Ex ikytzin b'antjo tu'n: Yolín ti'lj
Dios, ex xo'n yol ti'lj tb'i, ex ti'lj kya'lj, ex
kyi'ljjo najleqe toj.ⁱ ⁷Ex xi q'o'n amb'il
tu'n tq'ojin kyi'lj nimil, ex tu'n tkub' kyi'lj
tu'n.^k Ex xi q'o'n toklin tib'aj tkyaqil xjal,
a'lchaqx kye kyxe'chiltz, kytanin, kyyol,
ex kytx'otx'. ⁸Tkyaqil xjal kchi k'ulil
twutzjo txuk, aye' a nya tz'ib'in kyb'i
toj Tu'jil Chwinqil,^l a te' tal Tal rit, a
kyim, a tze'nkuxtaqjo t-xim Dios, a atxix
na'mtaq kub' tch'iysin tkyaqil.

⁹A'lchaqx kyetz k-okil b'inte lo, b'a'n
tu'n tkub' kyb'i'n.

¹⁰Ankye te' b'antnin ti'lj tu'n tkux
jpu'n toj tze, il ti'lj tu'n tkux jpu'n.

Ex ankye te' b'antnin tu'n tkyim
tuk'a kxb'il, il ti'lj tu'n tkyim.^m

Tu'npetzi'n, ankye te', a at toklin te
nimil ti'lj Dios, il ti'lj tu'n tten tipin ex
tnimb'il ti'lj toj tkyaqil.

Juntl txuk jatz toj tx'otx'

¹¹Tb'ajlinxi' ikyjo, xi nka'yi'n kyja'taq
tjatz juntl txuk toj tx'otx'. Ataq kab'e
tkach tze'nku tkachjo tal tal rit, me
ikytzin yoli'n tze'nku ma tij txuk. ¹²Ex
ataq tkawb'il tze'nku te tkab' txuk, ex
kub' tb'inchin tkyaqil toj tb'i. Ex kub'
tb'inchin tu'n nim tipin, tu'n kyk'ulin
tkyaqilxjal twutz tx'otx' te' a tkab' txuk,
a otaq q'anjo tky'ixlb'in te kyimin. ¹³Ex
kub' tb'inchin nim techil tuk'a tipin,
expe b'ant tu'n, tu'n ttzaj q'aq' toj kya'lj
tu'n tk'u'l twutz tx'otx' kywutzxjal. ¹⁴Ex
noq kyu'n techil, a kub' tb'inchin toj tb'i
tkab' txuk, b'e'x i kub' sb'u'n kykyaqiljo
xjal twutz tx'otx', a nya nimilqe. Ex
xi tq'ma'n tu'n kyb'inchinxjal jun
twutzb'iyiljo te nimsb'il tb'i tkab' txuk,
a otaq ky'ixb'e twi' tu'n kxb'il, a otaq
q'anj. ¹⁵Ex xi q'o'n tipin txuk lo, tu'n

^e 12:14 Dan. 7:25; 12:7. ^f 13:1 Dan. 7:3. ^g 13:1 Dan. 7:8; Tchi. 17:3, 7-12. ^h 13:2 Dan. 7:4-6.

ⁱ 13:5 Kab'e toj ox k'al, 42 n-ele. ^j 13:6 Dan. 7:8, 25; 11:36. ^k 13:7 Dan. 7:21. ^l 13:8 Sal. 69:28.

^m 13:10 Jer. 15:2.

t-xi tq'o'n tchwinqil twutzb'iyiljo tkab' txuk, tu'ntzintla ajo twutzb'iyil tu'n tb'ant tyolin, ex tu'n t-xi tq'ma'n, tu'n kykyim kykyaqiljo a mi xi k'ulin twutz. ¹⁶Ex ikyxjo, kub' tb'inchin tu'ntzintla kyechitjo tkyaqil xjal twutz tx'otx'. Exla qa at kyoklin mo minaj, exla qa q'ininqe mo qa yajqe, exla qa tajaw aq'untlqe, exla qa aq'nilqe, iltaq ti'lj tu'n tok kyechil ti'lj tman kyq'ob' mo ti'lj kyplaj. ¹⁷Ex mix a'ltaq aku loq'in, ex tu'n tk'ayin qa nti'taq kyechil tok, a b'ib'aj te txuk, mo tajal tb'i. ¹⁸Me taj te lu'n jun nim nab'l. Ankye ma tz'el tniky' te, b'a'n tu'n t-xi tniky'in alkye tajlajlo txuk. Qu'n a tajlajlo txuk ikyxjo tze'nku tajlal ichin, a ikyojo tze'nku lo: 666.

Ajo tal Tal rit kyuk'a 144,000 xjal

14 ¹Ex ikyxjo, xi nka'yinjil'y tal Tal rit, ajo Jesús, wa'ltaq twi' wutz Sion, junx kyuk'a 144,000 xjal, a toktaq tb'i tal Tal rit ti'lj kyplaj ex tb'i Ttata.ⁿ ²Ex jun paqx xi nb'i'n tq'ajq'ojil tzaj toj kya'lj, ikytzi'n tze'nku tq'ajq'ojil txqan nim a', mo tze'nku ntinin jun q'ankeyaq kujxix; qu'n atzin tq'ajq'ojiljo chnab', arpa tb'i, a nchinb'ajtztaq kyu'n nim xjal. ³Ex nchi b'itizntaq twutz tq'uqb'il Dios, ex kywutzjo kyaje ajb'il te, ex kywutzjo nejinel, jun b'itz ak'ajxix, a mix a'l juntl aku b'ant tu'n, qala' o'kqexjo ajo 144,000, aye' a otaq chi kotpaj kyxoljo ite'taq twutz tx'otx'. ⁴⁻⁵Ex ayetzin xjaljo lu'n tz'aqleqe, ex saqxix kychwinqil; mi kub' kyb'inchin aj pajil, ex mix knet jun yol te sb'ub'l toj kytyi,^o qala' i xi lipe ti'ljjo tal Tal rit toj tkyaqil. Ex ma chi laq'et kyxoljo tkyaqilxjal twutz tx'otx', tu'n kyok tze'nku jun oyaj te tnejil twutz awal twutz Dios ex twutzjo tal Tal rit.

Ayejo oxo angel

⁶Ex ikyxjo, xi nka'yi'n jun angel nlipin twutz kya'lj, ex xi tq'ma'n Tb'anil Tqanil qMan kye kykyaqil xjal, a'lchaqx kye kytx'otx', kyxe'chiltz, kyyoltz, ex kytanim. ⁷Ex nyolintaq tuk'a jun

tq'ajq'ojil twi' kuj, ex chi' kyjalu'n: Chi xob'a te Dios, ex kynimsinksa tb'i, qu'n ma kanin tq'ijil, tu'n kyok tkyaqilxjal toj pa'b'in twutz. Chi k'uli'n twutzjo ax kub' b'inchinte kya'lj ex tx'otx', ttxuyil a', ex jni' xlok' a'.

⁸Ex xi lipe juntl angel, a xi tq'ma'n: Ma kub' tz'aaq nim tnam Babilonia te jun majx,^p qu'n ma chi tx'ujtexasal tu'n, toj tkyaqil twutz tx'otx', tu'n tkyaqil tachb'il.

⁹Ex xi lipe jun toxin angel, a ntq'ma'n tuk'a tq'ajq'ojil twi' kujxix: Qa at jun ma k'ulin twutzjo ma tij txuk, mo twutzjo twutzb'iyil, ex qa ma txi tziyin, tu'n tok techil ti'lj tplaj, mo ti'lj tman q'ob', ¹⁰okla k-iky'ixjo chojb'il tu'n, kywutzjo angel, a xjanqe, ex twutzjo tal Tal rit, a tuk'a q'aaq' ex tz'e'naq te jun majx.^q Ajo chojb'il lo, a tyab' twi' Dios, a ktzajil tq'o'n tze'nku jun k'wab'j, a il ti'lj tu'n t-xi kyk'wa'n, a nya smo'n twutz tuk'a jun ti'.^r ¹¹Ex atzin tsib'iljo a k-iky'ix kyu'n, k'jwax te jun majx,^s ex nti' oyb'il ti'lj q'ijil ex qniky'in kyejo i k'ulin twutzjo ma tij txuk, ex ti'ljjo twutzb'iyil, exqetzi'n xi kytziyin tu'n tok kyechil, a tb'i.

¹²Tu'npetzi'n, aye nimil, a nkub' kynimin tkawb'il Dios, il ti'lj tu'n kywe'xix kuj toj kynimb'il.

¹³Tb'ajlinxi' ikyojo, xi nb'i'n jun tq'ajq'ojil tzaj toj kya'lj tq'ma we'y: Tz'ib'inkujiy lu'n: Ky'iwlinqexixjo aye kchi kyimil ja'l'in ex yajxi, aye' nimilqe ti'lj q'ajaw.

Twutzxixjo lo, chi Xewb'aj Xjan. Ok chi ajlal ti'ljjo kyaq'inch. Ex ajo kyaq'in k-yek'il te' kynimb'il, aj kyxi' toj pa'b'in twutz Dios.

Ma pon tq'ijil tyab'xix twi' Dios

¹⁴Tb'ajlinxi' ikyojo, xi nka'yi'n jun muj sjanin wen, ex q'uqlekxxtaq jun xjal tib'aj, a ikyx ka'yi'n tze'nku Tk'wal Ichin.^t Ex tokxtaq jun toj twi', a b'inchin tu'n q'anpwaq, te jun yek'b'il, qa otaq kub' ti'lj tkyaqil tu'n. Ex q'intaq jun semil tu'n,

ⁿ 14:1 Ez. 9:4; Tchi. 7:3. ^o 14:4-5 Sof. 3:13. ^p 14:8 Is. 21:9; Tchi. 18:2. ^q 14:10 Gen. 19:24. ^r 14:10 Is. 51:17. ^s 14:11 Is. 34:10. ^t 14:14 Dan. 7:13.

a at tste wen. ¹⁵Ex etz juntl angel toj tja Dios toj kya'lj, ex tzaj tq'ma'n tuk'a tq'ajq'ojil twi' kuj, te a q'uqletaq tib'aj muj: Atzin ja'lin, q'intzjiy tsemila ex jo'nksjiy nimil twutz tx'otx' tu'n kyok chmet tze'nku awal, a ma q'anix."^u

¹⁶Ante' q'uqlekxtaq tib'aj muj, b'e'x xi tnuqpin tq'ob' tib'aj tx'otx', ex jaw tchmo'n nimil.

¹⁷Ex etz juntl angel toj tja Dios toj kya'lj, ex ikyxjo q'i'ntaq jun tsemil attaq tste wen. ¹⁸Ex etz juntl angel twutz t-altar Dios toj kya'lj, a nejinel tib'aj q'aq', ex tzaj ttxko'n tuk'a tq'ajq'ojil twi' kuj a angel q'i'ntaq tsemil, a at tste wen: Q'inktz tsemila, a at tste wen, ex chmonksjiy tkyaqil xjal twutz tx'otx', a nya nimil, tze'nku junjun tq'ob' uv, a ma q'anix.

¹⁹Ex b'e'x xi tnuqpin tq'ob' tib'aj tx'otx', ex jaw tchmo'n xjal anetzi'n, ex b'e'x i kux tq'o'n toj jyoj q'oj, tze'nku jun jitz'b'il ta'l twutz uv, tu'n tex yitz'et. Ajo jitz'b'il lo jun yek'b'il ti'lj tyab' twi' Dios. ²⁰Atzin jyoj q'oj, antza b'aje ti'ljxi tnam.' Ex kyu'n jni' kyimnin, etz ajqelin chiky' japin tzma ti'lj ttzi jun chej, ex pon piq'lj jwe'lajaj toj jun mutx' ajlab' ti'ljile tnam."^w

**Ayejo wuq angel tuk'a
wuq ky'ixsb'ajil**

15 ¹Xi nka'yi'n juntl techil nimxix toj kya'lj, tu'n kyjaw ka'y'ajlxjal ti'lj. Atzin techiljo lo: Wuq angel tuk'a wuq ky'ixsb'ajil, a ja' tu'n tjapin b'aj tyab' twi' Dios twutz tx'otx'. ²Ex xi nka'yi'n jun ti' tze'nku ttxuyil a', a nqoptz'aj tze'nku ka'yb'il wutzb'aj, ex smo'n tuk'a q'aq'. Ex wa'ltaq txqan xjal ttxlaj, aye otaq chi kanb'in ti'lj ma tij txuk ex ti'lj twutzb'iyil, ex ti'ljjo tajlal tb'i. Ex q'i'n arpa kyu'n, a otaq xi tq'o'n Dios kye. ³Ex i b'itzin ti'ljjo tb'itz tal Tal rit ex te Moisés, a taq'nil Dios.^x Ex kyq'ma: Ay qAjawa Dios nimxix tipi'n, ex te ka'yb'ajilxjo tkyaqil tb'inchb'i'n;

ex jikyin ex twutzqexixjo ayejo tumil,
qu'n Ay, Kawil tib'aj tkyaqil tnam.
⁴¿Ankye jun nlay jaw xob' te'y, Ay qAjawa?

¿Ex ankye jun nlay jaw nimsin te tb'iy'?

Qu'n o'lx te' xjanxix.

Ex tkyaqil tnam twutz tx'otx' tzul tk'atza k'ulil te'y,
qu'n tkyaqil taq'nb'i'n tz'aqlexix, ex ma q'anacha'lix.^z

⁵Tb'ajlinxi' ikyoj, xi nka'yi'n toj kya'lj, xi jaqle ja, a ja' najle Dios.^a ⁶Ex tojjo ja, b'e'x i etz wuq angel, a q'intaqjo wuq ky'ixsb'ajil kyu'n. Ex toktaq kyxb'alin tz'umin ex tb'anilx wen. Ex toktaq tk'alb'il kyk'u'lj b'inchin tu'n q'anpwaq ex japine tzma ttzi kyk'u'lj. ⁷Ex atzin jun kyxoljo kyaje ajb'il twutz tq'uqb'il Dios, xi tq'o'n teyile junjun wuq angel jun laq b'inchin tu'n q'anpwaq, nojnin tu'n tyab' twi' Dios, a itz'x te jun majx. ⁸Ex ajo tja Dios toj kya'lj, b'e'x noj tu'n sib', a tzajnin ti'ljjo tqoptz'ajiyil tipin Dios.^b Ex mix a'l jun aku b'ant tu'n tokx, tzmaxi' te' tjapin b'aj wuq ky'ixsb'ajil, a q'i'ntaq kyu'n wuq angel.

Aye wuq laq te ky'ixsb'ajil

16 ¹Ex xi nb'i'n jun tq'ajq'ojil twi' kujjix, a etz toj tja Dios toj kya'lj. Xi tq'ma'n kye wuq angel kyjalu'n: Ku kyxi'y qolte tib'aj tx'otx' a wuq laq, a nojnin tu'n tyab' twi' Dios.

²Ex atzin tnejil angel xi tqonjo tlaq tib'aj tx'otx'. Ex kyib'ajjo kykyaqiljo xjal, a toktaq techiljo ma tij txuk kyilj, exqetzi'n aye nchi k'ulintaq twutzjo twutzb'iyil, b'e'x etz jun tx'a'k kyilj, a nya wen ex manyor taq'linox.^c

³Ex atzin tkab' angel xi tqonjo tlaq tib'aj ttxuyil a', ex b'e'x okjo a' te chiky' tze'nku tchky'el jun kyimnin. Ex b'e'x i b'aj kyimjo tkyaqiljo najleqetaq toj.

⁴Ex atzin toxin angel, xi tqonjo tlaq kyib'aj nim a' ex jni' xlok' a', ex b'e'x

^u 14:15 JI. 3:13. ^v 14:20 Is. 63:3; Tchi. 19:15. ^w 14:20 Jwe'lajaj toj jun mutx' ajlab', 75 leguas (mo 300 kilómetros) n-ele toj kastiy. ^x 15:3 Ex. 15:1-18. ^y 15:4 Jer. 10:7. ^z 15:4 Sal. 86:9. ^a 15:5 Ex. 38:21.

^b 15:8 Ex. 40:32-35; 1Re. 8:10-11; 2Cr. 5:13-14; Is. 6:4. ^c 16:2 Ex. 9:10.

chiky'ix kywutz.^d ⁵Ex xi nb'i'n ajo angel nejinel te a', ex tq'ma:

Tz'aqlexix te', tu'n ma kawi'n ikyjo,
Ay Dios xjanxix, a itz'x ja'lin ex
te tnejil, qu'n ikytzin t-ximji'y
kyib'aj.

⁶Qu'n tu'n ma tz'el kychky'eljo aye
nimilqe, ex aye ma chi yolin ti'ja.
Me atzin ja'lin, ma txi tq'o'njiy
chiky' te t-xel, tu'n t-xi kyk'wa'n.
Qu'n ikytzin nkyqani'n tu'n
kyb'inchb'in nya wen ti'ja.

⁷Ex xi nb'i'n tq'ajq'o'jil t-altar Dios,
a tq'ma: Ikytzi'n Tata Dios, a nimxix
tipi'n. Ma kawi'n tuk'a tumil twutzxix
ex tz'aqlexix.

⁸Ex atzin tkyajin angel xi tqonjo
tlaq tib'aj q'ij, ex xi q'o'n toklin q'ij
tu'n kytz'e'yxjal tu'n, tuk'a q'aq'. ⁹Ex
kykyaqilxjal i b'aj tz'e'y kujxix wen, me
nti' ajtz ti'l' kyanmin, ex mix i nimsin
tb'i Dios, a at toklin kyib'aj kykyaqil
ky'ixsb'ajil lo, qala' i yolb'in ti'l'.

¹⁰Ex atzin tjwe'yin angel xi tqonjo
tlaq tib'aj tq'uqb'iljo ma tij txuk ex
atzin tkawb'il b'e'x kyij toj qniky'in.^e Ex
ayetzin xjal i ok ten b'a'lte kyaq' tu'n
tkyixk'o'jil, ¹¹me mix tu'n ikyjo, mix
ajtze ti'l' kyanmin tu'n kyb'inchin nya
wen, a nb'anttaq kyu'n. Qala', i yolb'in
ti'l' Dios te toj kya'j kujxix wen, tu'n
tpajjo tkyixk'o'jil exsin tkyixk'o'jil tx'a'k
kyi'l'.

¹²Ex atzin tqaqin angel xi tqonjo tlaq
tib'ajjo ma tij nim a', Eufates tb'i, ex
atzin nim a', b'e'x tzqij,^f tu'n tjqet jun
b'e kye nmaq kawil, junx kyuk'a kyxo'l
q'aq', aye' i tzaj te elnix. ¹³Ex i nli'y
oxe taq'nil tajaw il, nyakuj xulma'qe, i
etz toj ttzi ma tijxix txuk, a iky ka'yin
tze'nku xmatx, ex toj ttzi tkab' txuk, ex
toj ttzi toxin txuk, a ok tq'o'n tib' te jun
yolil Tyol qMan. ¹⁴Ayejo taq'nil tajaw
il lo, a nimtaq techil nb'ant kyu'n te
sb'ub'l', ex tu'n kyjaw ka'ylajxjal kyil'j.
Ex i etz chmol te tkyaqiljo nmaq kawil
twutz tx'otx', junx kyuk'a tkyaqil kyxo'l

q'aq', tu'ntzintla kyq'o'jin toj nintz tq'iljil
Dios, a nimxix tipin.

¹⁵Tu'npetzi'n, tzaj tq'ma'n Jesús:
Kyka'yinktzi'n, loqin chin ul, a nti' b'i'n
kyu'n, tze'nku jun ileq'.^g Tu'npetzi'n,
ky'iwlinqexixla kye', aye' ma chi tzaj
sak'paj toj kynimb'il, ex ma b'ant kyten,
tu'ntzin mi chi ele toj kytz'ixew, tze'nku
jun xjal nb'eteje x'b'iq kywutz txqantl.

¹⁶Ex aye oxe taq'nil tajaw il i etz
chmol te tkyaqiljo nmaq kawil tojjo
tx'otx' Armagedón,^h a n-ele toj kyyol aj
Judiy.

¹⁷Ex atzin twuqin angel xi tqonjo tlaq
toj kyq'iq', ex tzmax ja' najle Dios toj
kya'j, tzaj jun tq'ajq'o'jil kujxix wen, ex
tq'ma: Ma japin b'aj ja'linch. ¹⁸Ex b'e'x
tzaj qoptz'aj xloq'lin kya'j, ex txqan
tq'ajq'o'jil ntin in wen, ex poq'le q'ankyaq.
Ex b'e'x tzaj lu'lin tx'otx' tu'n jun
kyaqnajab',ⁱ a nimxix tze'nku tkyaqil
kyaqnajab' atxix ojtze. ¹⁹Ex tzaj tna'n
Diosjo nim tnam Babilonia, tu'n kyxi
tkawin tuk'a nimxix tyab' twi', tze'nku
tu'n t-xi tq'o'n jun k'wab'j, k'axix wen,
a il ti'l' tu'n t-xi kyk'wa'n, a nya smo'n
twutz tuk'a jun ti'l'.^j Ex ajo nim tnam,
b'e'x kub' pax toj oxe elnin, ex tkyaqil
tnam twutz tx'otx' b'e'x i tzaj yuch'l'.
²⁰Ex tkyaqil tx'otx' toj ttxuyil a' b'e'x
i xi mulq'aj, ex jni' wutz, b'e'x i b'ajel
naj.^k ²¹Ex b'e'x tzaj tz'aq kyib'ajxjal nim
saqb'aqin toj kya'j, b'alaqa wajxaq almud
talil junjun.^l Me ayetzinxjal, b'e'x i b'aj
ok ten yasil ti'l' Dios, noq tu'n tpajjo nim
saqb'aqin, qu'n nimxixjo ky'ixsb'ajil
tu'njo lo.

Jun kawb'il tib'ajjo qya, a ky'a'jil

17 ¹Ex tzajtzin jun kyxoljo wuq
angel, a tzyul te' wuq laq, ex
tzaj tq'ma'n we'y: Ku tzaja, ex kxel
nyek'inji'y tkawb'il Dios, a kujxix
wen, a ktzajil tib'ajjo qya, a manyor
ky'a'jil, a q'uqlek kyib'ajjo ma nintz a'.^m
²Kykyaqil nmaq kawil te twutz tx'otx' o
chi ky'a'jin tuk'a, ex kykyaqiljo najleqe

^d 16:4 Ex. 7:17-21. ^e 16:10 Ex. 10:21. ^f 16:12 Is. 11:15-16. ^g 16:15 Mt. 24:43-44; Lc. 12:39-40; Tchi. 3:3.

^h 16:16 2Re. 23:29; 2Cr. 35:22. ⁱ 16:18 Tchi. 8:5; 11:13, 19. ^j 16:19 Is. 51:17. ^k 16:20 Tchi. 6:14.

^l 16:21 Ex. 9:23-24; Tchi. 11:19. ^m 17:1 Jer. 51:13.

twutz tx'otx' ma chi ok aj pajil tuk'a, nyakuj ma txi tx'ujte tuk'a q'e'n.ⁿ

³Attaq tipin Xewb'aj Xjan wib'aja, ex toj jun wutziky'a nli'y, ex ajo angel xi q'i'n we'y tojjo tx'otx', a nti' kynajb'ilxjal toj. Antza, oke nka'yi'n jun qya iqintaq tu'njo ma tij txuk kyaq ti'lj, a ja' tz'ib'intaq ila' b'ib'aj ti'lj, te yasb'il ti'lj Dios.^o Ex attaq wuq twi' ex lajaj tkach. ⁴Atzin qya lu'n toktaq t-xb'alin, tze'nku t-xb'alin q'inin, kyaq ka'yin. Ex nojinin ti'lj tu'n q'anpwaq, ex ila' wiq tal ab'lj ntz'iltz'in wen. Ex q'i'ntaq jun vas toj tq'ob' b'inchin tu'n q'anpwaq, nojinin kyuk'a jni' til ex tkyaqil ttz'ililil tky'a'jb'in.^p ⁵Ex toktaq jun b'ib'aj ti'lj tplaj, a mix a'l aku tz'el tniky' te, a ntq'ma'n:

A nim tnam Babilonia, a kynana kykyaqil ky'a'jil, ex ttxuyil jni' ttz'ililil kyachb'ilxjal twutz tx'otx'!

⁶Ex el nniky'a te qa otaq tx'ujte qya tu'n kychky'eljo nimil ti'lj Jesús, aye' a otaq chi kyim, noq tu'n tpajjo i yolín ti'lj.

Atzaj te' tok nka'yinjil'y lu'n, b'e'x in jaw ka'ylaja. ⁷Tu'npetzi'n, b'e'x tzaj tq'ma'n angel we'y: ¿Tiqu'n njaw ka'ylaja? Kxel nchiky'b'i'n te'y a t-xilin qya, a mix a'l n-el tniky' te, exsin ma tij txuk, a iqilte, a at wuq twi' ex lajaj tkach.

⁸Atzin ma tij txuk, a ma tli'y, atzi'n a attaq ojtxe, a nti' ja'lin, me il ti'lj tu'n t'jatz juntl maj tojjo jul te kawb'il, a nimxix t-xe, a na'mtaqx txi' toj najin te jun majx.^q Ex ayetzi'n ite' twutz tx'otx', b'e'x kchi jawil ka'ylaj, aj tok kyka'yin ma tij txuk, a attaq ojtxe, a nti' ja'lin, me il ti'lj tu'n tul juntl majl. Aye xjal lo, nya tz'ib'in kyb'i tojjo Tu'jil Chwinqil, a atxix te' ttzaj tch'iysin Dios twutz tx'otx'!

⁹Me taj te lu'n jun nim nab'l kye' kyaj tu'n tel kyniky' te: Ayetzi'n wuq twi', ntyek'in wuq wutz, a ja' q'uqle qya tib'aj. Ex ikyxjo nyek'in wuq nmaq kawil. ¹⁰Kyxoljo wuq, at jwe' ma chi iky', ex jun nkawin ja'lin, ex juntl na'm

tul. Me ajtzin tuljo a na'm tul kyxoljo wuq, nya nim tqan ktenb'il. ¹¹Ex ante ma tijxix txuk, a attaq ojtxe, me a nti' ja'lin, atzin twajxaqin nmaq kawil, ikyxjo tze'nku wuq nmaq kawil. Ex kxe'l toj najin te jun majx.

¹²Me ayetzi'n lajaj tkach, a ma tli'y, ayetzi'n lajaj nmaq kawiljo, a na'm t-xi kxye tu'n kykawin.^s Me ok ktzajil q'o'n kyoklin te kawil junx tuk'a ma tijxix txuk, me noq te jun paq. ¹³Ayetzi'n lajaj nmaq kawil kchi kyjel toj wen, ex kxel kyq'o'n kyoklin ex kykawb'il teyile junjun tejo ma tijxix txuk. ¹⁴Ex ok chi q'ojil ti'ljo Jesús, a tal Tal rit. Me ante Jesús k'wel kyil' tu'n, qu'n a te' Tajaw kyib'aj tkyaqil tajaw, ex Kawil tib'aj tkyaqil kawil. Ex ayetzi'n ite' tuk'a o chi txket, ex o chi jaw sk'o'n tu'n Dios, ex o chi ok lipé ti'lj te jun majx.

¹⁵Ex tzaj tq'ma'n angel we'y: Ex ayetzi'n ma nintz a' o chi tli'y, a ja' q'uqleksi' a ky'a'jil, ayetzi'n tnamjo, ex xjal, ex kyyol, ex jni' tx'otx'. ¹⁶Ex ayetzi'n lajaj tkach i tli'y ti'ljo ma tij txuk, ayexjo lajaj nmaq kawil, ex ajo ma tij txuk, ok k-elil kyiky'injo qya, a ky'a'jil. Ex kyjel kytzaqpi'n x'b'iq, ex kxel kycho'n tchib'jil, ex k'wel kypatin tu'n q'aq'. ¹⁷Qu'n ate Dios k'welix q'onte toj kyanmin tu'n tkub' kyb'inchin tze'nku taj. Noq tu'n kykyij lajaj nmaq kawil toj wen, tu'n t-xi kyq'o'n kyoklin te ma tij txuk, tzmaksi' aj t'japin tze'nkuxjo o tq'ma Dios ti'lj tkawb'il tib'ajjo qya, a ky'a'jil.

¹⁸Atzin qya, a ma tli'y, atzi'n nmaq tnamjo a nkawin tib'ajjo tkyaqil nmaq kawil twutz tx'otx'!

B'e'x naj tnam Babilonia

18 ¹Tb'ajlinxi' ikyo, xi nka'yi'n juntl angel, kyja'taq tku'tz toj kya'j tuk'a nim tkawb'il, ex ante tx'otx' b'e'x qoptz'aj tuk'a tqoptz'ajiyil. ²Ex tuk'a tq'aj'ojil twi', xi tq'ma'n kujxix wen:

ⁿ 17:2 Is. 23:17; Jer. 51:7. ^o 17:3 Tchi. 13:1. ^p 17:4 Jer. 51:7. ^q 17:8 Dan. 7:3; Tchi. 11:7. ^r 17:8 Sal. 69:28. ^s 17:12 Dan. 7:24.

- Ma kub' tz'aq nim tnam Babilonia te jun majx a aj ky'a'jil,[†] ex ma tz'ok te kyja taq'nil tajaw il, ex te kytxu tkyaqil ajb'il te. Ex ma tz'ok te kypaqb'il pich', a nya wenqe, ex manyor tz'ilqe.[‡]
- ³ Qu'n tkyaqilxjal twutz tx'otx' ma txi kyq'on kyib' toj ky'a'jin, tze'nku tu'n kytx'ujte tuk'a tkyaqil kyachb'il, a kub' b'inchit toj tnam anetzi'n. Tkyaqil nmaq kawil twutz tx'otx' ma chi ky'a'jin tuk'a, ex kykyaqiljo xk'amil ma chi q'inimix noq tu'n kyk'a'xjil ma wi'yin kyu'n aj Babilonia; xb'ajxi kylaq'o'n te kytzeqb'il.
- ⁴ Ex xi nb'i'ntla juntl tq'ajq'o'jil twi' tzaj toj kya'j, ex tq'ma: Ku kyetza tojjo tnam lo, ayi'y ma chi oka te Ntanim, tu'ntzin mi chi b'inchini'y il kyuk'a, ex tu'ntzin mi pon kanin ky'ixsb'ajil kyib'aja, tze'nku kye.[‡]
- ⁵ Qu'n atzin nim kyil nyakuj ma jaw ch'uqit tzmax toj kya'j.[‡] Ex ma tzaj tq'oj Dios ti'j kyil.
- ⁶ Kyq'onxa t-xel kyejo xjal aj Babilonia, tze'nku ma tzaj kyq'o'n kye txqantl. Ex kychjonxa kab'e maj t-xel tze'nkuxjo ntqanin.[‡] Ajo kyachb'il xi kysuqin kyexjal, ma tz'ok te nim kyil, tze'nku jun k'wab'j k'axix wen. Atzin ja'lin, kyq'onxa juntl kyk'wa' kab'e maj k'axixtl tze'nku xkub' kyb'inchin kye txqantl.
- ⁷ Kyq'onxa yajb'il, tu'n tiky'x kyu'n, tze'nkuxjo otaq txi kyq'o'n kyib' nej, tu'n kynimsin kyib', ex tu'n kytzeqin ti'j tkyaqil. Qu'n ma kub' kyximin toj kyanmin: Loqin we q'uqleqi'n tzal'u'n tze'nku jun qya kawil, qu'n nya o kyim we wuk'a. Ex nlayxla chin b'isin we', chi'.
- ⁸ Tu'npetzi'n, toj jun q'ij, ktzajil ky'ixsb'ajil kyil': Aye kyimin, yajb'il kyil'j ex wa'yaj.[‡]

Ex ajo kytanima ktz'e'yil tu'n q'aq'. Qu'n ate Dios, a q'ajaw, a Kawil kyib'aj, nimxix tipin.

⁹ Ayetzi'n nmaq kawil twutz tx'otx', aye' xi ky'a'jin ex xi ten tojjo tzeqb'il kyuk'a xjal toj tnam Babilonia, okxla kchi oq'il, ex kchi lab'il ti'j, aj t-xi kyka'yin tsb'eljo tnam, aj tb'aj tu'n q'aq'.[‡]

¹⁰ Ex okla kchi kyjel ten najchaq tu'n kyxob'il ti'jjo kawb'il, ex ok kyq'ma': Ay, b'isb'ajilxla te tey, ay, nim tnam Babilonia, ajo attaq nim tipi'n. Qu'n noq toj jun paqx s-ul tkawb'il Dios tib'aja.[‡]

¹¹ Ex ayetzi'n k'ayil twutz tx'otx', ex okxla kchi oq'il, ex kchi lab'il ti'jjo tnam lo, qu'n mix a'l kxel laq'onte jni' kyk'a'xjil, a attaq: ¹² Nim kyiqtz te q'anpwaq ex saqpwaq, tkyaqil wiq ab'j ntz'iltz'in wen, tu'n tokx te kyuxjal, ex jni' a wi'yil, a jatz toj ttxuyil a', a perlas tb'i, ex jni' xb'alín tz'umín ex tb'anilx wen, ex seda, a ila' wiq ka'yin, tze'nku kyaq, ex manyor wi'yilxix; ex nim kyiqtz te tz'lan tb'anilxix, ex kykyaqil wiq ti' b'inchin tu'n tste ma tij txuk a tzajnin najchaq, ex tu'n tze tb'anil, ex tu'n q'ankxb'il ex tu'n kxb'il; ex jni' kyiqtz tb'anil ab'j te b'inchb'il ja; ¹³ ex jni' kyiqtz canela, ex tkyaqil wiq k'ok'jsb'il, ex pon, ex jupsb'il, ex ila' wiq q'anb'il, ex q'e'n, ex aseyt, ex tuk'ax jarín che'n wen, ex triy; ex ikyxjo tzaj kyi'n chej, a njax kyiqtz, ex rit, ex b'a'n chej, ex iqb'il q'inin, ex majqexpe tal xjal, tu'n kyxi k'ayit, tu'n kyok te aq'nil te jun majx. ¹⁴ Ex kxel kyq'ma'n te tnam lu'n:

Atzin ja'lin, nti' tkyaqiljo lob'j, a tb'anilx wen, a npontaq tk'u'ja ti'j. Ex tkyaqiljo tq'inimila, ex jni' tzeqb'il, a attaq, ma naj te jun majx.

¹⁵ Ex ayetzi'n k'ayil, a ma chi suqin tkyaqiljo lo, b'e'x i q'inimix tu'n tpwajjo tnam lo, okla kchi kyjel ten najchaq tu'n kyxob'il ti'jjo kawb'il, ex okla kchi oq'il, ex ok kchi lab'il, ¹⁶ ex okla kyq'ma':

[†] 18:2 Is. 21:9. [‡] 18:2 Is. 13:21; Jer. 50:39. [‡] 18:4 Is. 48:20; Jer. 50:8. [‡] 18:5 Jer. 51:9. [‡] 18:6 Sal. 28:4; 137:8; Jer. 50:29. [‡] 18:8 Is. 47:8-9. [‡] 18:10 Ez. 26:16-18.

Ay, b'isb'ajil tejo nim tnam Babilonia. Ikytaqtzi'n tze'nku jun qya, toktaq t-xb'alin, tz'umin ex wi'yilxix, a kyaq ka'yin, ntilk'aj wen tu'n q'anpwaq ex tkyaqil wiq ab'j ntz'iltz'in wen.

¹⁷ Ex te jun paqx ma najjo q'inimil lo.

Ex tkyaqiljo nejinel toj bark, exqetzi'n xjal, a iqintaq kyu'n, ex jni' nchi aq'nin toj, ex kykyaqiljo nchi kanb'in tib'aj ttxuyil a', kchi kyjel ten najchaq. ¹⁸ Ex aj t-xi kyka'yin tsb'eljo q'aq' te yuch'b'il ti'jjo tnam, kxel ky'xch'i'n: ¿Ma attaqtzin juntl tnam attaq tze'nku a nim tnam lo? ¹⁹ Ex jax kychto'n quq tib'aj kywi' te jun yek'b'il ti'jjo lab'il, ex nchi oq', ex nchi jaw x'ch'in:

Ay, b'isb'ajil tejo nim tnam. Tu'n nim tq'inimila, ma chi q'inimix tkyaqiljo a attaq kybark toj ttxuyil a'.

Ex noq toj jun paqx, ma kub' yuch'j te jun majx.^a

²⁰ Me chi tzalajxa ti'jjo yuch'b'il ti'jjo tnam lo, ayi'y toj kya'j: Ayi'y nimil, ex ayi'y tsanjil Jesús, ex jni' yolil Tyol Dios.

Qu'n ma kawin Dios kyib'ajjo xjal toj tnam lo, te t-xeljo tkyaqil otaq kub' kyb'inchin kyi'ja.^b

²¹ Ex tzaj jun angel nim tipin, ex ja ti'n jun ma tij ab'j, tze'nku jun ab'j te cheb'l triy, ex jun paqx xi t-xo'n toj ttxuyil a', ex tq'ma te tnam:

Ex ikytzin kxela xoyite' tзма kumnix, ay tnam Babilonia, ex knajila te jun majx.^c

²² Ex nlayxla b'ijte toja, ajo chnab' arpa, ex xux, ex chun,^d nixpe alkye jun aq'nil.

Ex nlayxla b'ijte tq'ajq'o'jil ab'j cheb'l triy.

²³ Ex nlayxla k'antl tzaj toja.

Ex mix jto'x tu'n tb'ijte chnab' te mejeb'lin,^e

exla qa aye k'ayil toja, i ok te nmaq xjal te twutz tx'otx'!

Qu'n noq tu'njo tyu'xb'i'n, i kub' tsb'u'nejij tkyaqilxjal twutz tx'otx'!

²⁴ Qu'n tojjo tnam lo ma knetjo kychky'eljo yolil Tyol Dios, junx kyuk'a jni' nimil, ex kykyaqiljo i kub' b'yo'n twutz tkyaqil twutz tx'otx'.^f

19 ¹ Tb'ajlinxi' ikyjo, xi nb'i'n jun tq'ajq'o'jil nyakuj tq'ajq'o'jil twi' nimku xjal toj kya'j. Nkyq'ma'n:

iAleluya! Nimxitjo tb'i qMan Dios; ajo kolb'il, ex tqoptz'ajiyil ex nimxix tipin, qu'n teqe te qMan Diosjo.

² Qu'n nkawin jikyinxix wen ex twutzxix.

Qu'n ma kawin kujxix wen tib'ajjo qya, a ky'a'jil, qu'n ma chi najxjal tu'n, tu'njo tky'a'jb'in ex tkyaqil wiq il kub' tb'inchin kyuk'a.

Ma tzaj tq'o'n Dios t-xel tejo qya, tu'njo otaq chi kub' tb'yo'n aye taq'nil, noq tu'n tpajjo Tb'anil Tqanil.^g

³ Ex jun paqx tzaj kyq'ma'n juntl majl: iAleluya! Nimxitjo tb'i qMan Dios. Qu'n b'e'x xi q'o'n qya lo toj q'aq' te jun majx, ex ajo tsib'il nlayx kub' qen.^h

⁴ Ex ayetzi'n kyaje toj ka'wnaqⁱ nejinel, exqetzi'n kyaje ajb'il twutz tq'uib'il Dios, i kub' muk'e tzmaz twutz tx'otx', ex i k'ulin twutz Dios, ajo q'uqletaq toj tq'uib'il. Ex kyq'ma: Nimxit tb'iy. Ikyxitjo. iAleluya!

⁵ Ex b'ijte tzmaz toj tq'uib'il toj kya'j, jun tq'ajq'o'jil twi', a ntq'ma'n:

Kynimsinksa tb'i qDios, kykyaqila nchi ajb'i'n, ex at tchewil Dios kyi'ja, exla qa nmaq xjal mo minaj.^j

⁶ Ex xi nb'i'n nyakuj tq'ajq'o'jil twi' txqan xjal, mo tze'nku ntinim nim a', mo tze'nku q'anpwaq npoq'le wen.^k Ex tq'ma: iAleluya! Ma txi xkye tu'n tkawin te jun majx a qAjaw, a qDios nimxix tipin. iNimxitjo tb'i!

^a 18:19 Ez. 27:25-26. ^b 18:20 Jer. 51:48. ^c 18:21 Jer. 51:63-64; Ez. 26:21. ^d 18:22 Ez. 26:13.

^e 18:23 Jer. 25:10. ^f 18:24 Jer. 51:49. ^g 19:2 Deu. 32:43. ^h 19:3 Is. 34:10. ⁱ 19:4 Kyaje toj ka'wnaq, 24 n-ele. ^j 19:5 Sal. 115:13. ^k 19:6 Ez. 1:24.

⁷ Qo tzalajx, ex qo tze'je, ex qq'onx nimb'il te.

Qu'n ma kanin tq'ijiljo mejeb'lin te tal Tal rit.

Ex atzin t-xul'jil ma b'ant tten.

⁸ Ex ma txi q'o'n amb'il te, tu'n tok t-xb'alin tz'umin ex tb'anilx wen, a saqxix ex nqoptz'aj wen. (Atzin xb'alin tz'umin ex tb'anilx wen, jun techil ti'l'jo kyb'inchb'in tze'aqle kyejo kykyaqil nimil, aye ma tz'el kypa'n kyib', tu'n kyajb'in te Dios.)

⁹ Ex ajo angel tzaj tq'ma'n we'y: Tz'ib'inkujij lu'n: Ky'iwlinqexixjo aye ma txi txokle tojjo nintz q'ij te mejeb'lin tejo tal Tal rit.¹

Ex tzaj tq'ma'n we'y: Ayetzin yol lu'n twutzxix te Diosqe.

¹⁰ B'e'x in kub' meje'y t-xe tqan angel, tu'n nk'ulin te. Me tzaj tq'ma'n we'y: Mi kub' tb'inchinjij ikyjo, qala' k'uli'n twutz Dios. Qu'n aq'n'ilqin we' tze'nkuxjo te, junx kyuk'a termana, aye lipcheqek ti'l'jo Tb'anil Tqanil Jesús. Qu'n atzin Tb'anil Tqanil ti'l' Jesús, atzin t-xilin kyyoljo tkyaqil nchi yolin ti'l' tojjo u'l' lo.

A chejil tib'ajjo chej sjanin ti'l'

¹¹ Ex nli'y kya'j jqo'ntaq,^m ex etz anq'in jun chej sjanin ti'l'. Ex atzin nchejin tib'aj toktaq tb'i Tz'aqle ex Twutzxix, qu'n tuk'a tumilxix nkawine ex nnyone q'oj. ¹² Ex ayetzin tb'aq' twutz nchi tilk'aj tze'nku taq' q'aq',ⁿ ex tokxtaq toj twi' nimku yek'b'il te nmaq kawil. Ex ataq jun tb'i tz'ib'ink ti'l', a mi ojtzqi'n kyu'nxjal, qala' o'kxtaqte n-el tniky' te. ¹³ Ex toktaq jun t-xb'alin uk'tzin t-xe tqan tuk'a kychky'eljo tajq'oj. Ex atzin tb'i chejil lo, atzin Tyol Dios.

¹⁴ Ex lipcheqek ti'l' txqan xo'l q'aq' te toj kya'j, toktaq kyxb'alin tz'umin ex tb'anilx, sjanin ka'yin, ex nti' ch'in tz'il ti'l'. Ex ite'kxtaq kyib'aj chej sjanin kyil'j. ¹⁵ Ex n-etztaq toj ttzi tnejil chejil jun kxb'il tze'nku machet tb'anilx tste,

tu'ntzin kyky'ixsb'aj tkyaqil nmaq tnam twutz tx'otx' tu'n. Ex kkawil kujxix kyib'aj tuk'a jun var, a kxb'il.^o Ex k'wel tyek'inxix tyab' twi' Dios, a nimxix tipin, noq tu'n tkawin Crist kyil'j aj il, tze'nku jun xjal nkub' tyitz'o'n ta'l twutz uv tu'n tqan.^p ¹⁶ Ex tz'ib'inktaq ti'l' t-xb'alin ex ti'l' tkux a b'ib'aj lo: A Kawil tib'aj tkyaqil kawil, ex a tAjaw Tkyaqil tib'aj tkyaqil tajaw.

¹⁷ Ex jun paqx nli'y jun angel wa'ltaq twutz q'ij. Ex jaw xch'in kujxix wen kye tkyaqiljo pich', aye k'utzqe, a nchi lipin twutz kya'j. Chi' kyjalu'n: Ku kytzaja, ex kychmom kyib'a, tu'n kyula toj nmaq wa'n te tkawb'il Dios, ¹⁸ tu'ntzintla kywa'n kychib'jil nmaq kawil, ex jni' nejinel kye xo'l q'aq', ex kye ichin nimxix kypin, ex kychib'jil chej kyuk'axjo ite'lx chejil kyib'aj, ex kychib'jil tkyaqilxjal, exla qa aq'n'il mo tajaw aq'untl, mo qa nmaq xjal mo minaj.^q

¹⁹ Ex nliji'y tkab' ma tij txuk exqetzi'n nmaq kawil twutz tx'otx' kyuk'ax tkyaqiljo xo'l q'aq' otaq b'aj kychmo'n kyib', tu'n kyq'ojin ti'l'jo Crist, a nchejintaq tib'aj tchej ex kyil'j kykyaqil tuk'a. ²⁰ Me ante' ma tij txuk b'e'x xi tzyu'n junx tuk'a a txuk, a yolil niky'j yol, a otaq b'ant nimku techil toj tb'i tkab' txuk, noq tu'n kykub' tsb'u'n txqan xjal, aye' otaq txi kyq'o'n kyib' tu'n tok kyechil, a techiljo ma tij txuk, ex tu'n kyk'ulin twutzjo twutzb'iyil. Atzin ma tij txuk tuk'axjo txuk niky'il yol, b'e'x xi xo'n itz'qe toj ttxuyil q'aq', a nk'ant tuk'a tk'ok'jil tz'e'naq.^r ²¹ Ex kykyaqiljo txqantl b'e'x i kub' b'yo'n tuk'a kxb'il tb'anilx tste, a etz toj ttzi Crist, a nchejintaq tib'ajjo chej. Ex tkyaqil pich', aye' k'utzqe, i noj tu'n kychib'jil kyimmin.

Aj tkawin Crist mil ab'q'e

20 ¹ Ex nli'y jun angel tzaj toj kya'j, a q'i'ntaq tal ja tu'n, a taljo jul te tkawb'il Dios kyib'aj tkyaqil aj il, a nimxix t-xe. Ex q'i'n jun ma tij kaden

¹ 19:9 Mt. 22:2-3. ^m 19:11 Ez. 1:1. ⁿ 19:12 Dan. 10:6. ^o 19:15 Sal. 2:9. ^p 19:15 Is. 63:3; Jl. 3:13; Tchi. 14:20. ^q 19:18 Ez. 39:17-20. ^r 19:20 Tchi. 13:1-18.

tu'n, toj tq'ob'. ²Ante angel ok ttzyu'n ajo ma tijxix txuk, a iky ka'yin tze'n xmatx, aj ma tij kan attaq ojtxe, a tajaw il, a satanás tb'i;^s ex ok tk'lo'n toj mil ab'q'e. ³Ex xi t-xo'n tojjo jul te kawb'il, a ja' kuxe tjpu'ne, ex kub' tq'on jun kujsb'il te' jupb'ilte, tu'ntzin mi sb'u'netl tib'aj tkyaqil xjal twutz tx'otx', tzmaksi' aj tjapin mil ab'q'e. Tb'ajlinxi' mil ab'q'e, kjawitz tzaqpet jun jte'b'in q'ij.

⁴Ex nliy txqan q'uqb'il, ex kyib'ajjo q'uqb'il q'uqleqetaqjo a otaq txi kyk'mo'n kyoklin tu'n kykawin kyib'ajxjal. ⁴Ex nliy kyanminjo aye a otaq tz'el k'uǎb'in kywi' noq tu'n tpajjo nchi yolin ti'j Jesús, ex tu'n tpajjo Tb'anil Tqanil ti'j Dios, a aye' mi xi k'ulin twutzjo ma tijxix txuk ex twutzjo twutzb'iyil, ex mi xi kyq'o'n kyib' tu'n kyok kyechil ti'j kyplaj mo ti'j kyq'ob'.⁴ Ex nliy, te' kyjaw anq'intl, ex i kawin junx tuk'a Crist tojjo mil ab'q'e. ⁵(Me ayetzin kye txqantl kyimnin, mix i jawe anq'intl tzmaksi' aj tjapin mil ab'q'e.) Atzin tnejil anq'b'iljo. ⁶Ky'iwlinxix, ex xjanqe aye, a at kyoklin ti'j tnejil anq'b'il, qu'n atzin a tkab' kyimin nti' tipin kyib'aj; qala' kchi okil te pale te Dios ex te Crist, ex kchi kawil tuk'a toj mil ab'q'e.

A tkawb'il Dios tib'aj tajaw il

⁷Ajtzin tjapin b'ajjo mil ab'q'e, atzin satanás k-elil tzaqpet ja' k'lo'me, ⁸ex kjawitz, tu'n tsb'u'n tib'aj tkyaqilxjal toj tkyaqil nmaq tnam twutz tx'otx', a Gog ex Magog.^v Ex ktzajil tchmo'n, tu'n kyxil' toj jyoj q'oj. Ma nintz kyb'aj, tze'nku tz'awin tzi ttxuyil a'. ⁹Aye xjal kchi tzajil toj tkyaqil twutz tx'otx', tu'n kychmo'n kyib' kyil'jile Ttanim Dios ex ti'jile tnam, a k'u'jlin tu'n. Me ate Dios ktzajil q'onte q'aq' toj kya'j, tu'n kytz'e'y te jun majx. ¹⁰Ex a tajaw il, a otaq kub' sb'u'nkye, b'e'x xi xo'n tojjo ttxuyil q'aq', a at tk'ok'jil tze'naq, a ja' otaq chexe xo'ne' a tkab' ma tij txuk ex ajo txuk, a

b'inchil niky'j yol. Axxi kchi ky'ixsb'ajile te jun majx, q'ijtl ex qniky'in toj tkyaqil tab'q'eyil.

A pa'b'in twutzjo q'uqb'il, a sjanin ti'j

¹¹Tb'ajlinxi' ikyjo, nliy jun ma tij q'uqb'il, a sjanin ka'yin, ex nliy Crist q'uqletaq toj. Ex ajo tx'otx' ex kya'j b'e'x kchi k'wel naj twutz Crist, ex mi chi knet te jun majx. ¹²Ex nliy tkyaqil kyimnin; jni' nmaq xjal ex aye yajqe, wa'lqetaq twutz q'uqb'il. Ex b'e'x i jaw jpetjo u'j, ex ikyxjo juntl u'j, a U'j te Chwinqil. Ayetzin kyimnin i kub' kawin tze'nkuxjo otaq b'ant kyu'n, tze'nkuxjo tz'ib'intaq kyojjo u'j.^w ¹³Ex ajo ttxuyil a' i tzaj tq'o'njo kyimnin, a ite'taq toj. Ex ikyxjo kynajb'il kyimnin b'e'x i tzaj tq'o'n aye kyimnin ite'kxetaq toj. Ex kykyaqilx i kawajtz teyle junjun tze'nkuxjo kyb'inchb'in. ¹⁴Ex kykyaqiljo toj kynajb'il kyimnin, b'e'x i xi xo'n tojjo ttxuyil q'aq'. Me ante' ttxuyil q'aq', a tkab' kyimnin, a te jun majx.^x ¹⁵Ex antza i xi xo'ne' aye' mix kneta kyb'i tojjo U'j te Chwinqil.

Atzin ak'aj kya'j exsin ak'aj tx'otx'

21 ¹Tb'ajlinxi' ikyjo, nliy jun kya'j ak'aj ex jun tx'otx' ak'aj, qu'n ajo tnejil kya'j exsin tnejil tx'otx' otaq chi kub' naj.^y Ex nti'taq'ljo ttxuyil a'. ²Ex nliji'y tnam xjan, a ak'aj Jerusalén, a tzaj te Dios toj kya'j.^z Ajo tnam b'antnin tten tze'nku jun txin otaq b'aj ok t-xb'alin, tu'n t-xi' tuk'a tchmil.^a ³Ex nb'iy jun tq'ajq'ojil kujxix tzaj toj q'uqb'il toj kya'j, ex tq'ma: A tnajb'il Dios ma tzul kyxolxjal ja'lin. Knajal kyuk'a, ex ayetzin xjal kchi okil te Ttanim, ex axte k-okil te kyDiosxjal.^b ⁴Ex k-elil tsu'n ta'l kywutz, a ja' nti'l kyimin ex oq'il ex lab'il ex kyixk'oj, qu'n tkyaqilxjo attaq nej ma tziky'.^c

⁵Tu'npetzi'n, a q'uqletaq toj tq'uqb'il tzaj tq'ma'n: iKa'yinxal Tkyaqilx ma tz'ok te ak'aj wu'n.

^s20:2 Gen. 3:1. ^t20:4 Dan. 7:9, 22; Mt. 19:28; Lc. 22:30. ^u20:4 Tchi. 6:9. ^v20:8 Ez. 38:1-16.

^w20:12 Dan. 7:9-10. ^x20:14 Mt. 25:41. ^y21:1 Is. 65:17; 66:22; 2Pe. 3:13. ^z21:2 Tchi. 3:12. ^a21:2 Is. 52:1; 61:10. ^b21:3 Ez. 37:27. ^c21:4 Is. 25:8; 65:19.

Ex ikyxjo tq'ma: Tz'ib'inkuujy lo, qu'n ayetzin yol lu'n, twutzqexix kye', ex b'a'n tu'n tok qe kyk'u'ja kyij'.

⁶Tb'ajlinxi' ikyo, tzaj tq'ma'ntl we'y: Tkyaqil ma jain b'aj wu'n. Ayin we' x'in kub' b'inchinte ojtxe, ex kb'ajil tkyaqil wu'n. Ayin we' atxix t-xe tnejil, ex tib'aj tkyaqil. Ankye te' atx taj toj tanmin, kxel nq'o'n nyola te noq kukxjo, tze'nku xlok' a' te chwinqil.^d ⁷Ankye ma kub' ti'l il tu'n, at toklin ti'l tkyaqiljo at we'y, ex kchin okila te tDios, ex k-okil te nk'wala.^e ⁸Me ankye te at t-xob'il tu'n t-xi lipe wi'ja, junx kxele kyuk'a jni' nya nimil, ex aj ilqe, exqetzi'n b'yol xjal, exqe aj pajil, exqetzi'n yux, ex ayetzi'n nchi k'ulin twutzjo twutzb'iyil, ex kykyaqiljo niky'il yol; antza chi xe'le toj ttxuyil q'aq', a nk'ant tuk'a tk'ok'jil tze'naq. Atzin q'aq' tkab' kyimin te jun majx.

⁹Ex nliy jun angel, a attaq kyxoljo wuq angel, aye' q'i'ntaq wuq laq kyu'n, nojninqe kyuk'a wuq ky'ixsb'ajil te b'isb'ajil tyab' twi' Dios. Ex tzaj tq'ma'n we'y: Ku tzaja. Ex kxel nyek'inji'y txin tey, a b'antnin tten tu'n tok meje, a t-xu'jiljo tal Tal rit.

¹⁰Ex tzaj tipin Xewb'aj Xjan wib'aja, ex in xi ti'n angel twi' jun ma tij wutz, ex tzaj tyek'in we'y tnam xjan, a Jerusalén, a tzaj te Dios toj kya'j.^f ¹¹Ajo tnam nqoptz'aj tuk'a tqoptz'ajiyil Dios, ex atzin ka'yin ikyxixjo tze'nku jun tal ab'j jaspe, wi'yilxix wen, at tqoptz'ajiyil tze'nku ka'yb'il wutzb'aj. ¹²Ajo tnam attaq jun ti'jile b'inchink ma tij twe', ex attaq kab'lajaj tjpel, ex ti'jjo tjpel, attaq kab'lajaj angel, ex tz'ib'inkaqjo kyb'i, a kyb'i kab'lajaj tyajil Israel. ¹³Ex tojjo plaj elnix attaq oxe tjpel, ex jawnix, ex oxe tjpel, ex kumnix, ex oxe, ex oknix, ex oxe.^g ¹⁴Ex atzin ti'jile b'inchink, attaq kab'lajaj tq'uqil. Ex kyib'ajjo tq'uqil kab'lajaj b'ib'aj, aye kyb'i kab'lajaj tsanjiljo Jesús, a tal Tal rit.

¹⁵Atzin a nyolintaq wuk'iy, q'i'ntaq jun ajlaj tu'n te malb'il, b'inchin tu'n

q'anpwaq, tu'n tkub' echitjo tnam, exqetzi'n tjpel, exsin ti'jile b'inchink.^h

¹⁶Atzin tnam kyijnin b'inchin, junx malb'ilte kyaje plaj. Ajo angel kub' tmilo'njo tnam tuk'ajo ajlaj, ex teyile junjun plaj, attaq 550 ajlab' tnuqe. Ex ikyxjo twe', ex twutz, ex toj txxkyin, junxtaq malb'inkye. ¹⁷Ex kub' tmilo'n a ti'jile b'inchink, ex attaq oxe ech tpimil, a tze'nku kymalb'ilxjal; ataqztin n-okin tu'n angel. ¹⁸Atzin ti'jile b'inchin tu'n ab'j jaspe, ex atzin tnam b'inchin tu'n q'anpwaq, ikyxix ka'yin tze'nku ka'yb'il wutzb'aj. Nti' ch'in tz'il ti'j. ¹⁹Ex ayetzin tq'uqil tnam attaq nim ab'j tok ti'j, a wi'yilxix wen. Atzin tnejil tq'uqil attaq jaspe tok ti'j, atzin tkab', tu'n zafiro, ex toxin tu'n ágata, ex tkyajin esmeralda, ²⁰ex tjwe'yin ónice, ex tqaqin tu'n cornelina, ex twuqin crisólito, exsin twajxaqiyin berilo, ex tb'eljiyin topacio, ex tlajajin crisopraso, ex tjunlajajin jacinto, ex tkab'lajajin amatista. ²¹Ex ayetzi'n kab'lajaj tjpel, ayetzi'n kab'lajaj perlas, tze'nku a tzajnin toj ttxuyil a'. Ex teyile junjun toktaq junjun perla ti'j. Atzin tb'eyiljo tnam toj niky'jin, b'inchin junx te q'anpwaq, a nqoptz'aj tze'nku ka'yb'il wutzb'aj.ⁱ

²²Ex mix nlay toj tnam jun ja te na'b'l Dios, qu'n ate qAjaw, a Dios nimxix tipin, exsi'n tal Tal rit, ayetzin otaq chi okjo te ja te k'ulb'il. ²³Ex ante' tnam nti' tajb'in q'ij te ex xjaw, tu'n kyqopin tib'aj, qu'n ate tqoptz'ajiyil Dios nqoptz'inte. Ex ajo tal Tal rit ma tz'ok te tspiky'emil.^j ²⁴Tkyaqilxjal twutz ak'aj tx'otx' kchi tzalajil tojjo tspiky'emil tnam, ex tkyaqil nmaq kawil kxel kyq'o'n jni' kyq'inimil toj. ²⁵Ex aye tjpel, mi chi jpet, qu'n nti' qniky'in toj. ²⁶Ex ayetzi'n jni' nmaq kawil te tkyaqil twutz tx'otx' kxel kyq'o'n kyq'inimil ex kyqoptz'ajiyil antza. ^k ²⁷Ex mix jtojx tu'n tokx jun nya b'a'n toj, ex mix a'lx jun, tu'n tkub' b'inchin jun ti' te tx'ixwejl, mo qa te sb'ub'l;^l qala' o'kqex chi okixjo aye, a otaq tz'ib'it kyb'i toj U'j te Chwinqil te tal Tal rit.

^d21:6 Is. 55:1. ^e21:7 2Sa. 7:14; 1Cr. 17:13. ^f21:10 Ez. 40:1-2. ^g21:13 Ez. 48:30-34. ^h21:15 Ez. 40:5. ⁱ21:21 Is. 54:11-12. ^j21:23 Is. 60:19. ^k21:26 Is. 60:11. ^l21:27 Is. 52:1.

Nim a' te chwinqil

22 ¹Tb'ajlinxi' ikyjo, tzaj tyek'in angel jun nim a' xqiyin wen, a a' te chwinqil, a tzajnin ti'j tq'uqb'il Dios ex ti'jjo te' tal Tal rit. ^m ²Ex toj niky'jin b'e, a at toj niky'jin tnam, n-ajqelin a' toj, ex toj junjun plaj tzi a' nch'iy jun Tze te Chwinqil, ⁿ a ntq'o'n twutz junjun xjaw, mo kab'lajaj maj toj ab'q'e. Ex ayetzin t-xaqjo tze, nchi ajb'in te q'anb'il kye xjal toj tkyaqil twutz tx'otx'. ³Atzin q'alin nti'x te aku kub' tjaq' tqanb'il Dios. ^o A tq'uqb'il Dios exsin te tal Tal rit k'wel ten tojjo tnam lo. Ex ayetzin taq'nil kchi k'ulil te. ^p ⁴Ex k-okil kyka'yin twutz, ex k-okil tq'o'n tb'i ti'j kyplaj. ⁵Nti' qniky'in ktenb'il antza; ayetzi'n ite' antza nti' tajb'in tqan tzaj kye. Ex nti' spiky'in te tqan q'ij, qu'n ate qAjaw Dios ktzajil q'o'nte tspiky'emil kye. ^q Ex aye taq'nil kchi kawil te jun majx. ^r

⁶Ajo angel tzaj tq'ma'n we'y: Ayejo yol lo twutzqexix, ex b'a'n tu'n tqe kyk'tu'ja kyil'j. Qu'n axte Dios, a qAjaw, a xi q'o'nte tumil kye yolil Tyol ojtxe, xi tsma'n t-angel, noq tu'n tyek'inte kye taq'nil ti' tu'n tb'aj.

Ajo tulil Jesús nqaku ta'

⁷iKa'yinxal' Ch'ix tu'n wula juntl majl, chi Jesús. Ky'iwlinqexixjo a nkub' kynimin Tyol Dios, a kyij tz'ib'in tojjo u'j lo, a il ti'j tu'n tjapin b'aj.

⁸Ayin we' Juan; ma nb'iy ex ma nliy tkyaqiljo lo. Ex tej tb'aj nb'i'n ex b'aj nka'yi'n, ex in kub' meje'y t-xe tqan angel, a otaq tzaj yek'inte, tu'n nk'uli'n twutz. ⁹Me ante angel tzaj tq'ma'n we'y: Mi kub' tb'inchinjiy ikyjo. Qu'n aq'nilqin we' te Dios tze'nku te, ex tze'nqeku termana, a yolil Tyol Dios, ex kykyaqiljo nkub' kynimin a tz'ib'in tojjo u'j lo. Qala', k'uli'n twutz Dios.

¹⁰Ex ikyxjo, tzaj tq'ma'n we'y, tu'n mi kub' njpunjiy t-xilin Tyol Dios tz'ib'inku tojxjo u'j lo, qu'n tu'n ch'ix

tjapin b'aj tq'ijil tkyaqiljo twutz tx'otx'. ¹¹Tu'npetzi'n, ankye taj tu'n tkub' tb'inchin nya wen, exsin kub' tb'inchinku'lj. Ex ankye taj tu'n tkub' tb'inchin il, in tkub' tb'inchin. Me noqit aku tzaj tna'n, qa il ti'j tu'n tok toj pa'b'in twutz Dios. Tu'npetzi'n, ankye te', ma tz'el tpa'n tib', tu'n tkub' tb'inchin wen, kukx tok tililjo tu'n, tu'n tb'ant. Ex ante' tz'aqle toj tchwinqil twutz Dios, b'a'n tu'n tok tz'aqle toj tkyaqil. ^s

¹²Qu'n loq'in chin ul liwey, chi Jesús. Ex ktzajil wi'n chojb'il, a tu'n t-xi nq'o'n teyile junjun, a tze'nkuxjo ntqanin kyb'inchb'in, qa wen ex qa nya wen. ^t

¹³Ayin we' x'in kub' b'inchinte ojtxe, ex kb'ajil tkyaqil wu'n. Ayi'n intin, ex mib'in b'aj. Ayin we' atxix te tnejil, ex tib'aj tkyaqilch. ^u

¹⁴Ky'iwlinqexixjo aye ma txjet toj kyanmin, tze'nku jun xb'alin sjanin wen. At kyoklin ti'jjo Tze te Chwinqil, ^v ex tu'n kyokx tojjo Tnam te Dios. ¹⁵Me ayetzin kye aj ilqe: Aye yuxqe, exqetzi'n jni' ky'a'lil, exqetzi'n b'yol xjal, ex tkyaqil nchi k'ulin twutzjo twutzb'iyil, ex jni'qe sb'ulqe nti' kyoklin ti'j tkyaqiljo b'a'n tuk'a Ttanim Dios.

¹⁶Ex ayin we' Jesús. Ma txi nchq'onji'y n-angela, tu'n t-xi tchiky'b'in tkyaqiljo lo te tkyaqil Ntanim. Ayin we' tlok'il, a ja' saje David. Ex tzalu'n twutz tx'otx', antza x'in tzaji'y ti'j. ^w Ex ayin we' che'w nqoptz'aj wen, a nyek'inte qa ch'ixtaq ttzaj t-xe kya'j. Ikytzi'n, ch'ix tul nq'ijila tu'n wula.

¹⁷Tu'npetzi'n, a Xewb'aj Xjan ex ajo Ttanim Dios, a t-xu'jiljo tal Tal rit, ntq'ma'n kye nya nimil: Ku kytzaja nimilch. Ex ajo kxel b'inte yol lo, b'a'n tu'n t-xi tq'ma'n kye nya nimil, tu'n kyul nimil. Qu'n ankye te' at k'waj ti'j toj tanmin, i tzaj nimil. Ex qa taj, b'a'n tu'n ttzaj ex tu'n tk'wan ti'jjo a' te chwinqil, a nya loq'enaj. ^x

¹⁸Twutzxix kxel nq'ma'n kye kykyaqiljo nb'in ti'jjo Tyol Dios, a tz'ib'in tojjo u'j lo, qa

^m22:1 Ez. 47:1; Zac. 14:8. ⁿ22:2 Gen. 2:9. ^o22:3 Gen. 3:17. ^p22:3 Zac. 14:11. ^q22:5 Is. 60:19.

^r22:5 Dan. 7:18. ^s22:11 Dan. 12:10. ^t22:12 Sal. 28:4; Jer. 17:10. ^u22:13 Is. 44:6; 48:12; Tchi. 1:8, 17; 2:8. ^v22:14 Gen. 2:9; 3:22. ^w22:16 Is. 11:10; Tchi. 5:5. ^x22:17 Is. 49:10; Jn. 4:13-14; Tchi. 21:6.

at jun s-ok tz'aqtzin te' jun yol tib'ajjo lo, kxel nq'ma'n qa kxel ttz'aqtzin Dios tkyaqil ky'ixsb'ajil tib'aj, a kub' tz'ib'in tojjo u'j lo.
¹⁹Ex qa at jun s-el q'inte jun ti' tojjo Tyol Dios tojjo u'j lo, k-elil ti'n Diosjo toklin ti'ljjo Tze te Chwinqil,^y ex ti'ljjo xjan Tnam, a o kub' tz'ib'it tojjo u'j lo.^z

²⁰Ayin we' Jesús, a nxi nq'ma'n tkyaqiljo lo. Chin ula liweych.

Ikyxitjo qAjaw. Liwey tzaja tzalu'n twutz tx'otx'.

²¹Noqit a qAjaw Jesús tzaj q'onte t-xtalb'il kyib'aja, a ayi'y Ttanim Dios. Ikyxitjo.

---

^y22:19 Toj junjun Tu'ljil Tyol Dios ntq'ma'n nya ti'lj Tze te Chwinqil, qala' ti'lj U'j te Chwinqil.   ^z22:19 Deu. 4:2; 12:32; 2Pe. 1:19-21.